UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA MUZIKOLOGIE

BAKALÁŘSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Výzkum populární hudby prostřednictvím fenoménu cover verze

Research in Popular Music via the Cover version phenomenon

Autor: Karolína Šášková

Obor: Muzikologie

Vedoucí práce: Mgr. Jan Blüml, Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma „Výzkum populární hudby prostřednictvím fenoménu cover verze“ vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucího práce a uvedla jsem všechny použité podklady a literaturu.

V Olomouci dne..... Podpis .....

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Janu Blümlovi, Ph.D. za kritické připomínky a cenné rady.

OBSAH:

Úvod 6

Stav bádání 7

1. **Vymezení pojmu cover verze** 12

1.1. Problematika definice pojmu cover verze 12

1. 2. Definice pojmu cover verze 14

2. **Stručný historický vývoj fenoménu cover verze** 16

3. **Typologie cover verzí** 19

3. 1. Úvod do problematiky typologie cover verzí 19

3. 1. 1. Základní typologie cover verzí a její kritéria 20

3.2. Specifikace jednotlivých typů cover verze 20

3.2.1. Imitační cover verze 20

3.2.2. Cover verze s autorskou/interpretativní invencí 21

3.2.2.1. Interpretační cover verze 21

3.2.2.2. Žánrově transformovaná cover verze 23

3.2.2.2. a Cover verze transformovaná do (historicky) mladšího žánru 23

3.2.2.2. b Cover verze transformovaná mezi žánry populárními v jednom období 24

3.2.2.2. c Cover verze transformovaná z (historicky) mladšího žánru do staršího 24

3.2.3. Textová cover verze 25

3.2.3. a Cizojazyčná cover verze 25

3.2.3. b Parodická textová cover verze 26

3.2.4. Referenční cover verze 27

4. **Cover verze v kontextu originality/autenticity** 28

4.1. Cover verze imitační 29

4.2. Cover verze s autorskou/interpretativní invencí 30

4.2.1. Interpretační cover verze 30

4.2.2. Žánrově transformovaná cover verze 30

4.2.3. Textová cover verze 31

4.2.4. Referenční cover verze 32

5. **Over the Rainbow – případová studie** 33

5.1. Čaroděj za země Oz 33

5.1.1. Harold Arlen 34
5.1.2. Edgar Yipsel Harburg 34
5.2. Případová studie *Over the Rainbow* 35
5.2.1. Metodologie 35
5.2.2. Cíle 37
5.2.2.a. Počet jednotlivých cover verzí v průběhu času 37
5.2.2.b. Jazykové adaptace 38
5.2.2.c. Výzkum z hlediska stylově-žánrových kategorií 38
5.2.2.d. Výzkum z hlediska tempa a instrumentace 39
5.2.2.e. Výzkum změny tóniny cover verzí 40
5.2.2.f. Výzkum z hlediska rozdílnosti v melodii 41
5.2.2.g. Výzkum z hlediska spojování s jinými písněmi 41
Závěr 42
Soupis pramenů a literatury 46
Shrnutí 48

ÚVOD

Populární hudba, přestože je okruh její specifikace široký a dělí se na několik desítek, ne-li stovek stylů a jejich odvozenin, vykazuje v určitých ohledech podobné či stejné jevy v rámci dvou nebo více rozdílných stylů. Jedním z těchto, pro populární hudbu příslušných, jevů je právě fenomén cover verze, jenž je hlavním předmětem této bakalářské práce.

Následující kapitoly jsou soustředěny právě na fenomén a zkoumají jej v souvislostech vymezení samotného pojmu, historie vzniku a vývoje jevu od jeho počátku do současnosti, specifikace jednotlivých obecných kategorií cover verzí a jejich závislost na kontextu originality a autenticity.

Důvodů pro vznik cover verze je mnoho; interpretův zájem a jeho intence jsou v tomto ohledu jedním z rozhodujících faktorů. Cover verze nejčastěji vzniká na základě interpretova oblíbení původní písně, nebo jiného jeho osobního vztahu. Odlišným důvodem je zařazení cover verze do interpretovy tvorby z důvodu tematického. Do tohoto opodstatnění spadá například zařazení pomalých písní na album obsahující ukolébavky, přičemž některé z nich mohou být autorskou tvorbou. Podobným důvodem k vytvoření cover verze je interpretova touha „přiznat se“ ke svým hudebním vzorům a pomocí „coverování“ jejich písně jim poděkovat za inspiraci.

Zcela odlišným odůvodněním vzniku cover verze je komerční úspěch. Je pochopitelné, že se i méně autorsky úspěšní interpreti snaží o získání přízně publika za pomocí tohoto triku, ovšem při tomto trendu hrozí riziko úpadku zájmu posluchačů právě při produkci autorské tvorby, která nemusí být nekvalitní, pouze neúspěšná. Toto tvrzení indikuje záporný charakter zkoumaného jevu, přesto se jedná o fenomén spíše pozitivní.

Následující práce je vytvořena za pomoci několika zdrojů a pramenů, přičemž za hlavní prameny v rámci výzkumu fenoménu cover verze jsou považovány volně přístupná databáze cover verzí, *Secondhandsongs.com* a databáze diskografií umělců *Discogs.com.*

STAV BÁDÁNÍ

Literatura k tématu cover verze není dosud nijak rozsáhlá, ovšem v současné době se tímto fenoménem začíná zabývat stále větší množství nejen muzikologů nebo kunsthistoriků, ale i sociologů, estetiků a antropologů. Jedná se především o články v odborných muzikologických a estetických časopisech. V prostředí české hudební vědy, uměnověd, ale ani sociologie neexistuje žádná ucelená literatura týkající se předestřené problematiky.

Seznam literatury, která byla použita v této bakalářské práci byl seřazen následovně: *zahraniční slovníky a encyklopedie, české encyklopedie, knižní monografie* a *studie na téma cover verze.*

Heslo „cover verze" je možné najít ve všeobecných hudebních slovnících a encyklopediích. Právě ze zahraničních slovníků a encyklopedií se k tomuto pojmu nejvíce vyslovuje druhé vydání *The New Grove Dictionary of Music and Musicians.*[1] Krom prosté definice *The New Grove Dictionary* líčí fenomén cover verze v historických a kulturně-historických souvislostech minulého století, obzvláště v anglo-americkém prostředí. Také je zde zmiňována spojitost mezi cover verzí a remixem.

Oproti tomu přední německý muzikologický slovník – *Musik in Geschichte und Gegenwart* heslo o tomto jevu neobsahuje.[2]

Jedinou zmínkou o tomto fenoménu na poli české muzikologie je heslo v *Encyklopedii jazzu a moderní populární hudby*.[3] Ta se k fenoménu cover verze vyjadřuje pouhou definicí tohoto problému a udává za příklad The Beatles a Boba Dylana. Zato heslo **Revivalismus**, které úzce souvisí se zkoumaným jevem, je v této publikaci obsáhlejší a formuluje tuto problematiku jak ve spojitosti s jazzem, tak se současnou populární hudbou – přesněji je tento fenomén v kontextu současné populární

[1] WITMER, Robert; MARKS, Anthony; heslo: „cover [cover version, cover record]", *The New Grove dictionary of music and musicians*. 5, Couraud-Edlund. Editor Stanley SADIE. New York: Grove, 1991, xxx, s. 618

[2] *Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enzyklopädie der Musik. Band 2, Boccherini-Da Ponte*. Editor Friedrich BLUME. Kassel: Bärenreiter, 1952, vii,

[3] DORŮŽKA, Lubomír; heslo: „cover verze", MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. [Díl 1]. Část věcná*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1980, s. 69.

hudby popisován jako „*každá nová vlna zájmu o starší stylové fáze jazzu i moderní populární hudby*.“[4] V souvislosti s touto encyklopedií je ovšem potřeba poukázat na období jejího vzniku, tedy v 80. letech 20. století, čímž není pro toto téma ani v nejmenším aktualizována.

Z kolektivních monografií spojujících jednotlivé studie je zajisté třeba zmínit publikaci *Play it Again: Cover Songs in Popular Music,*[5] ve které je na cover verze nahlíženo nejen jako na soudobý světový fenomén, ale také v historickém a kulturním kontextu. V tomto spise jsou studie rozděleny do několika tematických celků: *Front Cover: Treatise; Under The Covers: History, Ideology, Identity; The Song Remains The Same? Song and Album; Look What They´ve Done To My Song: Gender, Identity, Media Makeovers; Don´t Forget To Dance: Technique and Techno Transformations; Contemplating Covers* a *Back Cover: Epilogue.*

Pro účely této bakalářské práce se jako nejužitečnější ukázaly studie *Further Reflections on „The Cover Age“: A Collage and Chronicle,*[6] jejímž autorem je zároveň editor této publikace George Plasketes s jeho komplexním pohledem na problematiku a historii cover verzí; a studie s názvem *The Cover Song as Historiography, Marker of Ideological Transformation,*[7] autora Sheldona Schiffera.

Druhou kolektivní monografií, částečně se věnující tomuto tématu, je *Access All Eras: Tribute Bands and Global Pop Culture.*[8] Tato publikace je rozdělena do tří částí. První z nich je koncipována jako filozofická úvaha nad rozvíjejícím se fenoménem cover bandů, tribute a revivalových kapel a zda je možné, aby měla cover verze větší uměleckou i posluchačskou hodnotu než originál. Celá kniha *Acces All Eras* je tvořena jak estetickými a filozofickými úvahami o cover verzích, tak i případovými studiemi

[4] POLEDŇÁK, Ivan; heslo: „revivalismus“, MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. [Díl 1]. Část věcná*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1980, s. 323
[5] PLASKETES, George (ed.). *Play it Again: Cover Songs in Popular Music*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010.
[6] PLASKETES, George: Further Re–flections on "The Cover Age": A Collage and Chronicle. PLASKETES, George (ed.). *Play it again: Cover Songs in Popular Music*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010, s. 11-39.
[7] SCHIFFER, Sheldon: The Cover Song as Historiography, Marker of Ideological Transformation. PLASKETES, George (ed.). *Play it Again: Cover Songs in Popular Music*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010, s. 77-107.
[8] HOMAN, Shane, ed. *Access All Eras: Tribute Bands and Global Pop Culture*. Berkshire: Open University Press, 2006.

týkajících se tohoto populárně-hudebního jevu. Toto tvrzení platí také o druhé části této knihy. Zato poslední úsek tohoto spisu je zaměřen na cover a tribute kapely v Asii.

Další monografií obsahující téma cover verze, tentokrát v hudebně-právních souvislostech je *Hudební dílo a plagiát pohledem muzikologie a autorského práva* Václava Kramáře,[9] která ukazuje vzájemný vztah mezi hudbou a právem v oblasti právě autorského práva.

Mezi tématy článků v odborných muzikologických, estetických a sociologických časopisech je problematika cover verzí oproti monografiím rozšířenějším námětem. V uměnovědných periodicích nacházíme příslušný fenomén převážně v *The Journal of Aesthetics and Art Criticism,*[10] *Popular Music and Society*[11] a v elektronickém periodiku *Popular Musicology Online.*[12]

Prvním, a zároveň nejpřínosnějším z těchto textů, publikovaných v uměnovědných časopisech, je *Judging Covers.*[13] V této stati je na cover verze nahlíženo jako na volnou kategorii písní a hudebních produkcí. Také je zde žánr cover verzí rozlišován do čtyř základních skupin, týkajících se jejich žánru a okolností vzniku. Tzv. mimic covers (imitační cover verze), snažící se co nejdokonaleji napodobit originální píseň; renditional covers (interpretační cover verze), které mění zvuk původní nahrávky; transformative covers (žánrově transformované cover verze), měnící žánr originální skladby čímž vzniká „odvozená píseň"; a referential covers (referenční cover verze) odkazující ve svém zpracování na jiné výrazné nahrávky, či interprety.

Druhý článek z *The Journal of Aesthetics and Art Criticism – Doin It Their Way: Rock Covers, Genre and Appreciation* se vztahuje konkrétně k rockovým cover verzím,

[9] KRAMÁŘ, Václav. *Hudební dílo a plagiát pohledem muzikologie a autorského práva: Musical work and plagiarism in a scope of musicology and copyright*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra muzikologie, 2014.

[10] STECKER, Robert a Theodore GRACYK, ed. The Journal of Aesthetics and Art Criticism, The American Society for Aesthetics,1941–2019, Online ISSN:1540-6245

[11] BURNS, Gary, Thomas M. KITTS, ed. Popular Music and Society, 2003–2019, ISSN: 03007766

[12] *Popular Musicology Online* [online]. [cit. 2019-06-19]. ISSN 1357 0961. Dostupné na www: <http://www.popular-musicology-online.com/>.

[13] MAGNUS, CRISTYN, P.D. MAGNUS a CHRISTY MAG UIDHIR. Judging Covers. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(4), 361-370 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/jaac.12034. ISSN 00218529.

jejich žánru a hodnocení.[14] V tomto textu autor Michael Rings vyjadřuje svou myšlenku, že cover verze je pevně připoutána k rockové hudbě a že v jiných žánrech je odpovídající jev nemožný.[15]

Následující tři pojednání pochází ze sociálně-kulturního časopisu *Popular Music and Society*. První z nich *I Did It My Way: Rock and the Logic of Covers,*[16] se také vyjadřuje k fenoménu cover verzí v souvislosti s rockovou hudbou a kulturou – považuje ji za základní pilíř této hudby. Ovšem oproti předchozímu textu se k této problematice rockové kultury staví ne jako k jedinému možnému východisku cover verzí, ale snaží se jev specifikovat jako samostatný hudební žánr.

Druhé z těchto pojednání *Embassy Records: Covering tha Market, Marketing the Cover,*[17] se zajímá o původ a historii amerického hudebního vydavatelství Embassy Records. V této stati autor vysvětluje počátky, kulturní praxi a krach během jednoho desetiletí v souvislosti s Britskou hudební invazí v 50. a 60. letech minulého století.

Třetí ze článků, pocházejících z periodika *Popular Music and Society* je koncipován jako případová studie. Tento příspěvek *Taking it Seriously: intertextuality and authenticity in two covers by the Pet Shop Boys,*[18] vyslovuje myšlenku, která zde již několikrát zazněla, a to ta, že pokud muzikanti „coverují" píseň, vytvářejí tím odkazový komentář, k již existujícím skladbám jednoho nebo více autorů, či žánrů. Tato myšlenka je zde podpořena rozbory textů i notových ukázek dvou coverovaných písní („*Where the Streets Have No Name"*- původně U2 a „*Go West"*- původně Village People).

Důležitým příspěvkem na poli bádání o fenoménu cover verze je také stať pocházející z elektronického periodika *Popular Musicology Online.* Je jím pojednání Kurta Mossera *Cover Songs: Ambiguity, Multivalence, Polysemy.*[19] Zde se autor zabývá typologií cover verzí na základě zachování všech složek původní písně (Reduplication

[14] RINGS, Michael. Doing It Their Way: Rock Covers, Genre, and Appreciation. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(1), 55-63 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/j.1540-6245.2012.01541.x. ISSN 00218529.
[15] Tato domněnka je, jak je dokázáno níže, mylná.
[16] SOLIS, Gabriel. I Did It My Way: Rock and the Logic of Covers. *Popular Music* [online]. 2010, **33**(3), 297-318 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1080/03007760903523351.
[17] INGLIS Ian. Embassy Records: Covering The Market, Marketing The Cover *Popular Music And Society* 28.2 (2005) pp 163-170
[18] BUTLER, Mark. "Taking it Seriously: Intertextuality and Authenticity in Two Covers by the Pet Shop Boys," *Popular Music* 22:1 (2003): 1-19.
[19] MOSSER, Kurt. „Cover Songs": Ambiguity, Multivalence, Polysemy. *Popular Musicology Online* [online]. 2008, (2) [cit. 2019-06-10]. ISSN 1357-0951. Dostupné na www: <http://www.popular-musicology-online.com/issues/02/mosser.html>.

covers), na základě interpretace (Minor and Minor Interpretations) a v poslední řadě textovými, převážně ironickými a parodickými cover verzemi (Send-up covers; Parody covers).

Poslední ze zde zmiňovaných případových studií The *Genealogy of a Song: Lady Gaga´s Musical Intertexts on The Fame Monster (2009)*[20] zaměřuje pozornost pouze na zpěvačku Lady Gaga. Jsou zde podrobně rozebrány dvě písně z alba The Fame Monster (*Alejandro* a *Speechless)*. Tyto dvě skladby jsou analyzovány jak z hlediska textů, tak harmonie a motivicko-tematické práce a to pomocí notových ukázek jednotlivých taktů těchto dvou zkoumaných písní, ale i skladeb, na které Lady Gaga odkazuje.

[20] BURNS, Lori; WOODS, Alyssa; LAFRANCE, Marc. 2015. "The Genealogy of a Song: Lady Gaga's Musical Intertexts on The Fame Monster (2009)." *Twentieth-Century Music* 12 (1): 3–35.

1. Vymezení pojmu cover verze

1.1. Problematika definice pojmu cover verze

V muzikologických encyklopediích, ale i v odborných studiích, zabývajících se populární a nonartificiální hudbou je možno nalézt definice tohoto fenoménu, ovšem ve většině případů se jedna od druhé nijak markantně neliší.

Jednou z těch přesnějších definicí je ta vyskytující se ve slovníku *The New Grove Dicitonary of Music and Musicians*:[21] „Cover [cover version, cover record]. Termín užívaný v populárně-hudebním průmyslu k označení nahrávky určité písně nahrané jinými interprety než těmi odpovědnými za původní nahrávku, ale název může být také použit pro znovu-nahrání písně původním autorem (často pod pseudonymem), pro konkurenční nahrávací společnost.“[22]

Ovšem i zde lze nalézt malý nedostatek, jehož odhalení se autoři téměř vyhnuli. Jedná se o vadu, týkající se cover verze pouze v její nahrané, tedy fyzicky zaznamenané podobě. Pojem „cover verze“ se pojí nejen k fyzické nahrávce, ale i živé performance jednotlivých interpretů (obzvláště typ cover verze imitační -viz. kapitola Typologie cover verzí této práce), a není tím pádem možné definovat fenomén cover verze pouze jako nahrávku tohoto populárně-hudebního jevu. K téměř dokonalému zahalení chybného popisu tohoto jevu přitom stačilo, aby autoři *Robert Witmer* a *Anthony Marks* v podnázvu charakterizovaného fenoménu (tedy „*Cover version, cover record*“)[23] vynechali „cover version“ a jejich definice cover verze ve smyslu fyzické nahrávky jako takové by byla bezchybná.

Dalším z nedostatků definice, tentokrát pocházející ze studie *Doing It Their Way: Rock Covers, Genre and Appreciation,*[24] jejímž autorem je Michael Rings, je spojování fenoménu cover verze s určitým žánrem, v tomto případě rockovou hudbou. Rings v této studii tvrdí, že jediným žánrem, se kterým fenomén cover verze může být a

[21] *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 6, Claudel to Dante. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 935 s. ISBN 0333608003.
[22] WITMER, Robert, Anthony MARKS; heslo: „cover version, cover record“, *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 6, Claudel to Dante. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 935 s. ISBN 0333608003, s. 618
[23] Tamtéž
[24] RINGS, Michael. Doing It Their Way: Rock Covers, Genre, and Appreciation. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(1), 55-63 [cit. 2019-06-13]. DOI: 10.1111/j.1540-6245.2012.01541.x. ISSN 00218529, s. 56

je spojen, je rock. Toto tvrzení je mylné, jelikož cover verze se ve větší či menší míře objevuje ve všech žánrech populární hudby, a to jak v cover verzích v rámci jednoho žánru, nebo v rámci přechodu mezi různými žánry (viz kapitola Typologie cover verzí této práce).

Ovšem co se týče prostředí českého výzkumu o populární (resp. nonartificiální hudbě), je definice tohoto pojmu omezená na výklad Lubomíra Dorůžky pro *Encyklopedii jazzu a moderní populární hudby,*[25] z osmdesátých let minulého století: „Nová nahrávka úspěšné skladby, kterou předtím v původní nahrávce zpopularizoval jiný interpret. … ".[26] Ovšem tato definice není (a ve své podstatě ani není možné, aby byla) přesná, a to hned z několika důvodů.

První z těchto důvodů je již výše zmíněný, že fenomén cover verze se neomezuje pouze na fyzickou podobu (tedy nahrávku) této úpravy původní písně, ale je velmi často performován tzv. live (tedy v určitém čase na určitém místě, nejčastěji během koncertního vystoupení).

Druhý důvod nepřesnosti výše uvedené definice je ten, že pro tzv. „coverování" původní písně do podoby cover verze není výhradně nutné, aby originál skladby byl populární, nebo úspěšný ve světových žebříčcích. Upravovány a přejímány jsou nejčastěji úspěšné, či populární písně z tvorby původního autora, to je zajisté pravdivé tvrzení, ovšem pokud by coverující interpret měl snahu být alespoň trochu originální (pokud je toto spojení vůbec možné), měl by se zamyslet nad jinou možností výběru písně k úpravě než tu, která dobývá první místa světových hitparád.

Příkladem výběru méně populárního originálu ke zpracování pro cover verzi je píseň skupiny Stormwind a její cover verze písně *White Man* kapely Queen. Příslušná skladba, původně pocházející z alba *A Day At The Races* (1976),[27] a v ohledu hitparádové oblíbenosti neobjevená,[28, 29] se v podání kapely Stormwind přesouvá

[25] MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. [Díl 1]. Část věcná*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1980.
[26] DORŮŽKA, Lubomír; heslo: „cover version", MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. [Díl 1]. Část věcná*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1980, s. 69
[27] Autor neznámý. Discogs.com: Queen – A Day At The Races. *Discogs.com* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.discogs.com/Queen-A-Day-At-The-Races/master/6108>.
[28] Autor neznámý. Songfacts: White Man by Queen. *Songfacts.com* [online]. 2019, 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.songfacts.com/facts/queen/white-man>.

z původního hard rocku do žánru heavy metalu. Jako jediná cover verze na albu *Rising Symphony*,[30] zastává píseň příkladnou funkci výběru písně „ve své době nepopulární" a přesto se jí dostalo patřičného uznání a „pocty" alespoň jednou nahranou a na albu vydanou cover verzí, což popírá již zmíněné tvrzení Lubomíra Dorůžky, že píseň vybraná pro coverování byla „zpopularizována jiným (původním) interpretem".[31]

Třetím z důvodů nepřesnosti definice z pera Lubomíra Dorůžky je autorova podmínka, že cover verze musí být nahrána jiným autorem než původním. Existuje totiž možnost tzv. „coverování sebe sama" – tedy cover verze vzniknuvší z vůle původního autora a její performování. Ukázkovým případem tohoto „self-coveringu" je například píseň *Lay Down Sally*,[32] v podání *Erica Claptona* jako původního autora/interpreta spolu s interpretem *Vincem Gillem.* Cover verze zaznamenána na albu z živého vystoupení Erica Claptona, Vince Gilla a dalších instrumentalistů na kytarovém festivalu *Crossroads*,[33] v roce 2013 je dokonalým příkladem self-coveringu, kdy je původní interpret/skupina interpretů doplněna interpretem/ty nepůvodním/i a vzniká nová verze písně.

1. 2. Definice pojmu cover verze

Pokud jsme odhalili výše uvedené nedostatky některých definicí, dostáváme se do okamžiku, kdy je třeba se při vlastní definici fenoménu těchto nedostatků vyvarovat. Nová definice jevu cover verze by na základě výše zmíněného mohla vypadat takto:

Cover verze je fenomén zahrnující jak fyzickou nahrávku, tak interpretovu živou performance písně z tvorby jiného autora/interpreta, nebo reinterpretaci skladby z interpretovy autorské tvorby se stěžejními prvky (instrumentace, text, interpretace …) odlišnými od verze původní, již vydané na fyzickém, nebo elektronickém zvukovém

---

[29] V soudobých hitparádách se (podle očekávání dnešního badatele) umístil světově známý hit *Somebody To Love* (podle informací dostupných na portálu https://www.songfacts.com/ se píseň umístila na 2. příčce ve Spojeném Království a na příčce 13. ve Spojených Státech). Autor neznámý. Songfacts: Somebody To Love by Queen. *Songfacts.com* [online]. 2019, 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.songfacts.com/facts/queen/somebody-to-love>.

[30] Autor neznámý. Discogs.com: Stormwind - Rising Symphony. *Discogs.com* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.discogs.com/Stormwind-Rising-Symphony/release/3048924>.

[31] DORŮŽKA, Lubomír; heslo: „cover version", MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. [Díl 1]. Část věcná*. 2. dopl. vyd. Praha: Supraphon, 1983, s. 69

[32] Originální nahrávka pochází z alba *Slowhand*, RSO, 1977.

[33] CD: Eric Clapton Guitar Festival – Crossroads [2013 (Audio)], vydavatelství Rhino

nosiči. Cover verze se dělí na několik typů, a to hlavně v kontextu práce s jednotlivými stěžejními prvky písně samotné (viz kapitola Typologie cover verzí v této práci).

2. Stručný historický vývoj fenoménu cover verze

Princip přejímání jednotlivých písní, jejich kopírování a úpravy některých složek již existujícího hudebního materiálu je známý již od středověku, a to principem *kontrafakta* (nového otextování melodie stávající, převážně světské písně).[34]

Stejně tak je princip *parodie*, tedy citování dříve zkomponovaného díla, ať už stejným nebo jiným autorem (ne ve smyslu zesměšnění) znám už od období 16. století v dílech nejen Palestriny a Bacha, ale i dalších autorů.[35]

Na podobném principu je založena také technika skládání oper formou *pasticcia* a tzv. *self-pasticcia*, pracující s áriemi vytvořenými pro jinou operu než tu, ve které je použita právě tato zásada.[36]

Cover verze jako taková se ovšem pojí k populární, respektive nonartificiální hudbě a její vznik se datuje do období 50. let 20. století. Toto období bylo předznamenáno již ve 20. letech 20. století transformací populární hudby od živě performované hudby k „nahrávkové" hudební politice. V průběhu 40. a 50. let museli hudební promotéři rozlišovat, která verze je nadřazená (zda původní píseň, nebo cover verze), a to kvůli ničemu jinému než navýšení výnosů z prodeje jejich nahrávek a zároveň kvůli ušetření za tvorbu hudby. Dokud se nepodařilo vytvořit „kult zpěváka/interpreta" byly tyto nahrávky cover verzí spotřebiteli nakupovány pro pocit „vlastnictví" určité skladby, a proto byl princip coverování pro nahrávací společnosti výdělečný.[37] „ […] kult hvězdy/zpěváka se „podařilo" vytvořit v souvislosti s hudebním vydavatelstvím *Decca* a zpěvákem *Bingem Crosbym* a následkem tohoto jevu bylo navýšení prodeje alb menšího počtu interpretů a větší tržby, než při prodeji více různých

[34] FALCK, Robert; PICKER, Martin; heslo: „Contrafactum", *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 6, Claudel to Dante. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 935 s. ISBN 0333608003, s. 367

[35] TILMOUTH, Michael; SHERR, Richard; heslo: „Parody", *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 19, Paliashvili to Pohle. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 950 s. ISBN 0333608003, s. 145

[36] PRICE, Curtis; heslo: „Pasticcio", *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 19, Paliashvili to Pohle. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 950 s. ISBN 0333608003, s. 213

[37] SCHIFFER, Sheldon: The Cover Song as Historiography, Marker of Ideological Transformation. PLASKETES, George (ed.). *Play it Again: Cover Songs in Popular Music*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010, s. 77-107. ISBN 9780754668091, s. 78

nahrávek větším množstvím interpretů“ (Frith, 1992: 57, cit. dle Schiffera, in: Plasketes, 2010, s.79).[38]

V rozmezí následujícího desetiletí byl fenomén cover verze považován za hlavní princip pro distribuci hudby mezi širší, a hlavně rozdílnější okruh spotřebitelů, než byl ten původní.[39]

Již od počátku byl náležitý trend spojen s rockovou hudbou, respektive hudbou rock´n´rollu,[40] jak ovšem vyplývá z následující případové studie, nebyl dotyčný fenomén nikdy spjat výlučně s tímto stylem populární hudby, ale obecně s populárně-hudebním žánrem.[41]

Poněvadž je populární hudba neodmyslitelně spojena s technologiemi,[42] pojí se další významné mezníky v tomto žánru právě k technologickému pokroku lidstva. Notový zápis písní byl na konci 19. století, nahrazen voskovými válečky a o deset let později gramofonovými deskami. Ty se staly hlavním hudebním nosičem až do 60. let 20. století. Na počátku 60. let byly po vynalezení stereozáznamu vinylové desky nahrazeny převážně magnetofonovými pásky a s nimi souvisejícími ozvučenými kazetami. [43] V 80. letech dvacátého století firma Phillips substituovala kazety novými „kompaktními disky“ známé pod zkratkou CD.[44]

Všechny výše vyjmenované fyzické hudební nosiče sehrály významnou roli při rozšiřování nahrávek nejen cover verzí, ale i hudby jako takové mezi širší okruh spotřebitelů/posluchačů. S posledním zmíněným nosičem je spojen další milník

---

[38] Tamtéž, s.79

[39] WITMER, Robert; MARKS Anthony; heslo: „cover version, cover record“, *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 6, Claudel to Dante. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 935 s. ISBN 0333608003, s. 618

[40] Gabriel Solis (2010) I Did It My Way: Rock and the Logic of Covers, Popular Music and Society, 33:3, 297-318, DOI: 10.1080/03007760903523351, s. 297

[41] Michael Rings ve své studii Doing It Their Way: Rock Covers, Genre and Appreciation tvrdí pravý opak, tedy že tradice fenoménu cover verze je unikátní pouze a výlučně pro styl rockové hudby. In: RINGS, Michael. Doing It Their Way: Rock Covers, Genre, and Appreciation. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(1), 55-63 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/j.1540-6245.2012.01541.x. ISSN 00218529, s. 56

[42] MIDDLETON, Richard; MANUEL, Peter; heslo: „popular music“, *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 20, Pohlman to Recital. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 950 s. ISBN 0333608003, s.128

[43] DORŮŽKA, Lubomír; heslo: „gramofonový průmysl“, MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. [Díl 1]. Část věcná*. Praha: Supraphon, 1980, 374 s., s. 110-112

[44] BUCKLEY, David; heslo: „CD“, *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 5, Canon to Classic rock. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 929 s. ISBN 0333608003, s.325

v dějinách fenoménu cover verze. Tím je zařazení cover verzí do prestižní soutěže Grammy, (původně „Gramophone Awards“ s tradicí datující se od roku 1959).

Kategorie „Best Traditional Pop Vocal Album“ oceňuje interprety jejichž celá tvorba, nebo pouze některá konkrétní alba obsahují „populární standardy často spojované s érami minulými“ (Plasketes, 2010, str. 20). National Association of Recording Arts and Sciences (NARAS)[45] založením této kategorie v roce 1991,[46] v podstatě „legitimizovala“ fenomén cover verze vůči autorské tvorbě. Zároveň začala uznávat narůstající trend v rámci nejvyšších hudebních ocenění pro alba obsahující nové nahrávky standardů populární hudby v rozsahu alespoň 51 %.[47]

Fenomén cover verze je tedy stále více přijímán nejen komunitou laiků, ale i komunitou profesionálních hudebníků a kritiků, což potvrzuje předchozí odstavec.

[45] Národní Asociace pro Zaznamenávání Umění a Vědy.
[46] PLASKETES, George: Further Re–flections on "The Cover Age": A Collage and Chronicle. PLASKETES, George (ed.). *Play it again: Cover Songs in Popular Music*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010, s. 11-39. ISBN 9780754668091, s.20
[47] Recording Academy Grammy Awards: 2019 GRAMMY Awards: Complete Nominees And Winners List. *Recording Academy Grammy Awards* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.grammy.com/grammys/news/2019-grammy-awards-complete-nominees-and-winners-list#1>.

3. Typologie cover verzí

3. 1. Úvod do problematiky typologie cover verzí

Celý koncept cover verze se zdá jako v podstatě jednoduchý vzorec pouhého opakování jak textu písně, tak její melodické i harmonické složky ve stejné, nebo podle možností upravené, instrumentaci a přenosu této písně do repertoáru jiného interpreta. Přesto se v prostoru tohoto odvětví populární hudby vyskytuje několik typů zpracování již existujícího hudebního materiálu. Rozdíly v této typologii závisí převážně na tvůrčí intenci jednotlivých interpretů, tvořících a performujících tyto cover verze v kontextu jak původní (originální) verze písně, tak v kontextu jejich zájmu, tvorby a výsledku zamýšlené cover verze.

Pravdou ovšem také zůstává, že typologií fenoménu cover verze se zabývá velmi malé množství odborných studií, základní muzikologické encyklopedické pole zatím zůstává touto problematikou dokonce nedotčené.

Jelikož existuje pouze omezené množství proměnných, které se dají upravovat na melodicko-harmonickém, textovém ale i celkovém vyznění původní písně, je proto zřejmé že také množství jednotlivých typů cover verzí není neomezené, a je také evidentní že se dílčí kategorie u jednotlivých autorů typologií liší pouze drobnými nuancemi, především v názvu a hloubce, do které jsou individuální kategorie cover verzí zkoumány.

Jednou z tohoto limitovaného množství studií, ve kterých se objevuje alespoň náznak této problematiky je studie *Cover Songs: Ambiguity, Multivalence, Polysemy.*[48] V této studii se autor zabývá rozdělením do čtyř základních kategorií: cover verze duplikační (v originále Reduplication covers), interpretační (Interpretive covers), dělící se na dvě subsféry – „menší“ interpretace – pocta a „větší“ interpretace; následují ironické cover verze (Send-up/Ironic covers) a parodické cover verze (Parody covers).

Toto rozdělení ovšem zahrnuje jednu zbytečnou podkategorii a to „menší“ interpretační cover verze, kde se v podstatě jedná o kategorii obsahující stejná kritéria jako duplikační cover verze.

[48] MOSSER, Kurt. „Cover Songs”: Ambiguity, Multivalence, Polysemy. *Popular Musicology Online* [online]. 2008, (2) [cit. 2019-06-10]. ISSN 1357-0951. Dostupné na www: <http://www.popular-musicology-online.com/issues/02/mosser.html>.

Proto se následující kapitola bude odvíjet od jiné z existujících studií, která se tímto tématem zabývá – studie *Judging Covers,* [49] autorů Cristyn Magnus, P. D. Magnus a Christy Mag Uidhir.

Typologie cover verzí vymezená v této studii se dělí na čtyři sféry: cover verze imitační (v originále Mimic covers), interpretační (Renditions), transformované (Transformative covers) a v poslední řadě také na referenční cover verze (Referential covers). Tato základní linie je následována a rozvíjena také v této bakalářské práci.

3. 1. 1. Základní typologie cover verzí a její kritéria

Typologii cover verzí je možno rozdělit do čtyř základních skupin: imitační; interpretační; textové a referenční. Každá z těchto čtyř skupin úpravy originální písně se liší konceptem a zacházením s touto původní skladbou a jejími jednotlivými složkami – jsou tedy rozlišovány na základě práce buď s melodickou, harmonickou a rytmickou složkou písně, nebo s jejím textovým obsahem (a tudíž s celkovým sdělením).

Důležitým prvkem v typologii cover verzí je také hledisko interpretace, vztahující se jak ke konkrétním kategoriím klasifikace, tak především k jednotlivým příkladům z hudební praxe.

Je ovšem také nutné poznamenat, že jednotlivé kategorie nemusí být u některých konkrétních písní z okruhu populární hudby naprosto evidentní a mohou se mezi sebou vzájemně prolínat. Zde se jedná tedy o návrh typologie fenoménu cover verzí.

3.2. Specifikace jednotlivých typů cover verze

3.2.1. Imitační cover verze

Imitační cover verze je ve své podstatě nejjednodušším a nejméně originálním typem zpracování původní písně a všech jejích složek. Jedná se o pouhé okopírování původního melodického, harmonického i rytmického vzorce, včetně textové stránky. Zamýšleným účelem tohoto typu cover verze je co nejvěrněji napodobit originál,[50] a nenaplněním tohoto účelu je zamýšlená cover verze považována za nedokonalou.[51]

[49] MAGNUS, CRISTYN, P. D. MAGNUS a CHRISTY MAG UIDHIR. Judging Covers. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(4), 361-370 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/jaac.12034. ISSN 00218529.
[50] Tamtéž, s. 362
[51] Tamtéž, s. 363

Jak tvrdí autoři již zmiňované studie, imitační typ cover verze je typicky performován „live“,[52] což souvisí s její dočasnou „trvanlivostí“ na trhu hudebního průmyslu. Typickým příkladem tohoto živého vystoupení a performování imitační cover verze je současný trend internetového serveru YouTube.com,[53] na který uživatelé mohou nahrávat nejen videa zachycující jejich autorskou tvorbu, ale i jakýkoliv typ cover verzí. Trend tzv. „youtubingu“ nebo „youtuberingu“ je rozšířen po celém světě a takto vzniknuvší imitační cover verze zastupují nemalé procento videí, převážně mladých, uživatelů této služby.

K imitačnímu typu cover verze je třeba přiřadit i tzv. „tribute kapely“, také často nazývané „cover kapely“. Tento druh kapel se vyznačuje nulovou autorskou tvorbou, zato stoprocentním podílem uvádění imitačních cover verzí jak během živého vystoupení, tak i na potenciálních nahrávkách (které nebývají tak časté) těchto uskupení. Snahou kapel nezřídka bývá nejen co nejvěrnější zvukové napodobení,[54] ale i okopírování fyzického vzhledu původní kapely.[55] A stejně jako u nahrávek pro cover bandy platí, čím víc bude cover kapela od nerozeznání od originálu, tím kvalitněji je odvedená jejich práce.[56]

3.2.2. Cover verze s autorskou/interpretativní invencí

Koncept tohoto typu cover verze je, oproti předešlému, obohacen o autorův/interpretův přístup k nahrávce/vystoupení ať už o pouhou melodicko-harmonickou změnu, nebo je celá originální píseň převedena do jiného žánru.

3.2.2.1. Interpretační cover verze

Jak již bylo zmíněno, interpretační cover verze obsahuje jistou stopu performujícího autora. Převážně se jedná o covery, které používají stejnou melodickou,

---

[52] Tamtéž, s. 363
[53] *YouTube.com* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.youtube.com/>.
[54] MAGNUS, CRISTYN, P. D. MAGNUS a CHRISTY MAG UIDHIR. Judging Covers. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(4), 361-370 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/jaac.12034. ISSN 00218529, s. 363
[55] Například cover kapela The Fab Four (cover kapela The Beatles) nejen obléká pro začínající The Beatles tak typické obleky a paruky se střihem korespondujícím s jejich stylem, používá sadu nástrojů odpovídajících originálu, své propagační fotografie stylizuje podle původních fotografií The Beatles, ale dokonce představitel Paula McCartneyho, Ardy Sarraf, se kvůli tomuto cover bandu naučil na basu hrát levou rukou).
[56] MAGNUS, CRISTYN, P. D. MAGNUS a CHRISTY MAG UIDHIR. Judging Covers. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(4), 361-370 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/jaac.12034. ISSN 00218529, s. 363

harmonickou i rytmickou linku jako originál, ovšem podíl interpretace je zjevný v absenci mimohudebních prvků (interpret tedy nekopíruje celkový styl originálního autora, jako tomu bylo u imitačního druhu cover verze, používá jinou instrumentaci a vlastní hlasový rejstřík).[57]

Jaké jsou tedy změny v cover verzi interpretační oproti originální, nebo imitační verzi? Jedním z typických znaků interpretační cover verze, jak již bylo zmíněno, je ten, že interpret se nesnaží napodobovat originál změnou hlasového rejstříku – tudíž používá ten, který běžně používá pro zpěv vlastní tvorby.[58]

Další, typickou změnou je použití jiného instrumentáře. Například místo elektrické kytary je použita akustická. Transformace do „akustického modu" je velmi oblíbená, jak mezi interprety coverujícími, tak původními. Odpovídající úkaz se tedy projevuje především během koncertních vystoupení, ale i během samotných „acoustic sessions". Při této příležitosti se kapela sejde a místo elektrifikovaných kytar, baskytar, kláves a nazvučených bicích odehraje koncertní set tvořený (převážně) vlastní tvorbou na akustické verze nástrojů – tedy akustickou kytaru, basu, piano a, během posledních dvou desetiletí stále oblíbenější, cajon. Dokonalé podmínky pro toto podhoubí nabízejí převážně televizní a rádiové stanice, specializující se na mladé diváky/ posluchače. Prvním průkopníkem tohoto trendu „acoustic sessions" byla MTV,[59] kdy koncem roku 1989 spustila pořad s názvem *MTV´s Unplugged.*[60] Mezi nejzmiňovanější unplugged verze koncertů patří ten kapely Nirvana z 18. listopadu 1993, natočený pro MTV v Sony Studios v New Yorku. Záznam tohoto unplugged koncertu vydala kapela i jako album pod názvem „*Nirvana – MTV Unplugged In New York*".[61]

Interpretační cover verze jsou běžnou součástí koncertních vystoupení jednotlivých interpretů i kapel. Vzpomeňme, jaký rozruch na české hudební scéně vyvolala v dubnu roku 2018 skupina *Metallica*, když do setlistu svého koncertu vložila notoricky známou českou píseň *Ivana Mládka a Banjo Bandu* z roku 1978 *Jožin z bažin*.

---

[57] Tamtéž, s. 363
[58] Tamtéž, s. 363
[59] PLASKETES, George: Further Re–flections on "The Cover Age": A Collage and Chronicle. PLASKETES, George (ed.). *Play it again: Cover Songs in Popular Music*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010, s. 11-39. ISBN 9780754668091, s.32
[60] Heslo MTV Unplugged. In Wikipedia: the free encyclopedia [online]. Dostupné na www: <https://en.wikipedia.org/wiki/Main_Page>.
[61] Autor nenámý. Discogs.com: Nirvana–MTV Unplugged In New York. *Discogs.com* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.discogs.com/Nirvana-MTV-Unplugged-In-New-York/release/375980>.

Přitom se jednalo o pouhé zařazení interpretační cover verze do programu koncertu (v kontextu již zmiňovaného není možné, považovat tuto performance za imitační cover verzi, jelikož nebyla použita původní instrumentace, ani hlasový rejstřík, snažící se napodobit originál).

3.2.2.2. Žánrově transformovaná cover verze

Dalším typem interpretační cover verze je žánrově transformovaná cover verze, jejíž podstata, jak již vyplývá z názvu této kategorie, spočívá v tom, že je původní píseň převedena do jiného než originálního žánru. Odpovídající transformace probíhá v podstatě mezi jakýmikoli dvěma žánry – ať už ze staršího žánru do novějšího (historicky), [62] mezi žánry populárními v jednom období zároveň, nebo z novějšího žánru do žánru staršího.

V těchto podtypech žánrově transformované cover verze se ve většině případů používá text původní písně, ovšem hudební složka je převedena mezi žánry. Interpreti performující žánrově transformovanou cover verzi ji tedy upraví podle svých možností jak tonálně a rytmicky, tak instrumentací. Tonální úprava v tomto případě závisí na interpretech a jejich hlasových a instrumentačních možnostech. Ovšem rytmická složka, včetně frázování textu písně, a instrumentace závisí na zamýšleném žánru nově vznikající cover verze. Uveďme několik příkladů.

3.2.2.2. a Cover verze transformovaná do (historicky) mladšího žánru

Transformace písně do jiného, historicky mladšího žánru je jedna z oblíbených druhů interpretační cover verze. Princip tohoto typu cover verze spočívá v neobvyklém pojetí nahrávky písně, a to přenesením její melodické, harmonické, rytmické i textové složky do jiného, v tomto případě mladšího, žánru/stylu.

Za vhodný příklad považujme např. nahrávku Lea Moracchioliho, *White Christmas* z alba *Leo Metal Covers, Volume 4 (2014).*[63] Tato již zlidovělá vánoční píseň, pocházející z tvorby Irvinga Berlina (z roku 1942)[64] a interpretována Bingem Crosbym (také 1942) je ve zmiňované úpravě převedená do heavy/death metalového

[62] Historicky mladší/starší žánr se rozumí v období jeho vzniku a největší popularity.
[63] Autor neznámý. Discogs.cz: Leo Moracchioli – Leo Metal Covers, Volume 4. *Discogs.com* [online]. [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.discogs.com/Leo-Moracchioli-Leo-Metal-Covers-Volume-4/release/13050998>.
[64] Autor neznámý. SecondHandSongs.com: White Christmas. *SecondHandSongs.com* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://secondhandsongs.com/work/2981>.

žánru, tedy obsahuje hlasovou úpravu a instrumentaci typickou pro náležitý hudební styl. V nahrávce je použita elektrická kytara, baskytara, bicí a zpěv, v tomto případě kombinovaný s technikou zvanou growling. Transformace do historicky mladšího žánru je tudíž v tomto případě zjevná – s původní vánoční tématikou nemá cover verze společného nic než textový námět.

3.2.2.2. b Cover verze transformovaná mezi žánry populárními v jednom období

Pro tuto kategorii vyhovujícím příkladem cover verze transformované mezi žánry populárními v jednom období je píseň *Seven Nation Army* interpreta Ben L´Oncle Soul. Interpret vybral tuto píseň pro své debutové album *Ben L´Oncle Soul*,[65] z roku 2010.[66]

Ovšem cover verze této písně je, jak již bylo zmíněno, transformovaná mezi žánry populárními v jednom období, v tomto případě se jedná o transformaci mezi styly rock a soul/funk. Konkrétní cover verze se tedy neliší textově, ani rytmicky, ovšem žánr a instrumentace této nahrávky jsou nepopiratelně odlišné od té původní. Originální píseň obsahuje pouze zpěv, elektrickou kytaru a bicí soupravu. Zato popisovaná cover verze obsahuje nejen tyto tři složky instrumentace, ale interpret navíc používá v originále vynechanou baskytaru, vokály, elektronické varhany/keyboard, a z dechových nástrojů trumpetu a alt saxofon. Nová podoba notoricky známé rockové písně má o poznání více taneční charakter, ovšem v pomalejším tempu (o 12 BPM). Navíc akordy kytary, zdůrazňující každou sudou osminovou notu dodávají písni prvek reggae.

3.2.2.2. c Cover verze transformovaná z (historicky) mladšího žánru do staršího

Posledním podtypem žánrově/stylově transformované cover verze je ten, který používá přenos hudebního materiálu ze současné populární hudby do žánru oblíbeného například ve dvacátých letech minulého století.

[65] Autor neznámý. Discogs.com: Ben L'Oncle Soul – Ben L'Oncle Soul. *Discogs.com* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.discogs.com/Ben-LOncle-Soul-Ben-LOncle-Soul/master/303897>.

[66] Píseň, původně nahraná rockovou kapelou The White Stripes roku 2003, pochází z alba Elephant, a je podle počtu zhlédnutí na internetovém portále www.youtube.com nejpopulárnější nahrávkou tohoto alternativního rockového dua.

Dokonalým dokladem této přeměny je na poli současné hudební tvorby uskupení s názvem Scott Bradlee´s Postmodern Jukebox, prosazující se prostřednictvím internetového serveru YouTube.com a jiných sociálních sítí. Stále se měnící sestava obsahuje několik desítek hudebníků sdružených a společně tvořících žánrově transformované cover verze pod hlavičkou již zmiňovaného projektu. Vhodnou ukázkou přesunu hudebních struktur do staršího žánru/stylu je například píseň *Habits* v podání tohoto uskupení se zpěvačkou Hailey Reinhart a to v jazzovém stylu třicátých let dvacátého století.[67]

Původní píseň švédské zpěvačky Tove Lo z alba *Queen Of The Clouds,* z roku 2014,[68] je typickou skladbou kombinace stylů synth-pop, indie pop a europop. Instrumentace obsahuje klasickou i elektrickou bicí soupravu, keyboard, samplované smyčce a samozřejmě zpěv. Zato cover verze Scott Bradlee´s Postmodern Jukeboxu obsahuje klasickou bicí soupravu, kontrabas, piano, kytaru, klarinet a zpěv – instrumentace je tudíž oproti originálu bohatší.

3.2.3. Textová cover verze

Jak již vyplývá z názvu této kategorie, jedná se o přeměnu textové složky původní písně. Cover verze s tímto způsobem změny můžeme rozlišit na dva podtypy: cizojazyčné a parodické. Někteří interpreti české hudební scény spadají se svými cover verzemi do jednoho, druhého, nebo dokonce do obou těchto podtypů.

3.2.3. a Cizojazyčná cover verze

Princip cizojazyčné cover verze je založen na překladu textu původní písně do jiného jazyka, než v jakém byl vytvořen originál s větší, nebo menší mírou textového obsahu a vyznění prvotní písně.

Za modelovou cizojazyčnou cover verzi pro účely této práce považujme například píseň Karla Gotta: *Být stále mlád*.[69] Ačkoli se jedná o cover verzi se stejným námětem, tedy touhou „být stále mlád“, originál kapely Alphaville: *Forever Young,*

[67] Nahrávka této písně byla poprvé vydána na albu *Selfies on Kodachrome*, z roku 2015.
[68] Autor neznámý. Discogs.com: Tove Lo – Queen Of The Clouds. *Discogs.com* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.discogs.com/Tove-Lo-Queen-Of-The-Clouds/master/739398>.
[69] Píseň pochází z alba *Má pouť (My Way),* vydaného roku 2006.

ze stejnojmenného alba z roku 1984,[70] je zřetelně spojen s mladou generací, na rozdíl od pokročilého věku Karla Gotta při vydání této nahrávky. Jak vyplývá z následující ukázky za použití refrénu obou textových verzí, verze Karla Gotta je sentimentálního rázu, na rozdíl od existenciálního vyznění původního textu skupiny Alphaville:

Forever Young, ***Alphaville,* 1984 (eng)**[71]	**Překlad textu písně** ***Forever Young* do češtiny**	***Být stále mlád, Karel Gott,*** **(2006)**[72]
Forever young I want to be forever young Do you really want to live forever? Forever or never	Navždy mladý, chci být navždy mladý. Opravdu chceš žít věčně? Navždy nebo nikdy	Být stále mlád to bych si přál být stále mlád vzepřít se jednou provždy kalendáři jen mládí, nikdy stáří
Forever young I want to be forever young Do you really want to live forever? Forever or never	Navždy mladý, chci být navždy mladý. Opravdu chceš žít věčně? Navždy nebo nikdy	být stále mlád zkouším to dál být stále mlád i přes ty známky času ve své tváři být stále mlád

Toto existenciální vyznění je patrné v posledních dvou verších refrénu, v přeneseném znění tedy: „Opravdu chceš žít navěky?“ „Ano, chci žít navždy, nebo nechci žít vůbec.“

3.2.3. b Parodická textová cover verze

Východiskem tohoto typu textové úpravy původní písně je velmi často úprava podle „fonetického znění“ předlohy (hlavně v případech použití zahraniční předlohy), nebo pokud se jedná o úpravu v jazyce originálu, účelem parodické textové cover verze je jednoznačně snaha o pobavení posluchače.

Klasickým příkladem parodické textové cover verze je „píseň“ *Čaje z Indie* českého coverujícího dua Těžkej Pokondr.[73] Předlohou pro tuto úpravu se stal skotsko-australský zpěvák John Paul Young a jeho píseň *Love Is In The Air* pocházející z roku

[70] Autor neznámý. SecondHandSongs.com: Forever Young. *SecondHandSongs.com* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://secondhandsongs.com/>.
[71] Autor neznámý. Karaoketexty.cz: Forever Young. *Karaoketexty.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/alphaville/forever-young-5730>.
[72] Autor neznámý. Karaoketexty.com: Být stále mlád. *Karaoketexty.cz* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.karaoketexty.cz/texty-pisni/gott-karel/byt-stale-mlad-15555>.
[73] Nahrávka pochází z alba *Safírový Jadel,* Sony BMG Music Entertainment, 2005.

1978.[74] Už z prvního poslechu této ukázky je zřejmé, že se jedná o přeměnu podle fonetického znění posledního slova originálu („love is in the air“ [lʌv ɪz ɪn ðɪ eə] = „čaje z indie“).

Ve „tvorbě“ dua Těžkej Pokondr nalezneme také příklad úpravy původního textu v jazyce originálu. Ukázkou pro tuto kategorii je například modifikace písně z repertoáru Petra Hapky a Lucie Bílé *Dívám se, dívám,*[75] a to do podoby s názvem *Maso na guláš*, kdy je celá tématika původní existenciálně-milostné písně převedená do tématiky hladu a touhy po guláši,[76] (pro ilustraci: část z původní písně, kdy je vyřčena fráze „… pro mě uděláš“ změněna na „… maso na guláš“).

3.2.4. Referenční cover verze

Referenční typ cover verze je jeden z méně častých typů a vyznačuje se jak žánrovou, tak textovou úpravou, která je v tomto případě stěžejní. Cover verze tohoto typu je ve své podstatě „písní o již vzniklé písni“, nebo „písní o autorovi/interpretovi původní písně“. Podle autorů již zmiňované studie *Judging covers,*[77] je ideálním příkladem tohoto přenosu píseň *The Beat Goes On,*[78] v interpretaci *the Screamers.*[79] Úprava textu písně je podle zmiňované studie „více konfrontační“. Toto tvrzení staví na základě změny jak hudby, tak textu, kdy je původní „Charleston was once the rage“ nahrazeno „Anarchy“ ve verzi *The Screamers*. Další změnou je úprava původního textu Sonnyho a Cher „Grandmas sit in chairs and reminisce,“ modifikováno na „Pop stars sit in chairs and reminisce, …“. Tyto textové změny podle autorů studie odkazují na původní interprety této písně – tedy na Sonnyho Bona a Cher.[80]

---

[74] Autor neznámý. Discogs.com: John Paul Young – Love Is In The Air. *Discogs.com* [online]. 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.discogs.com/John-Paul-Young-Love-Is-In-The-Air/master/141981>.

[75] Píseň byla vytvořena autorskou dvojicí Petr Hapka a Michal Horáček pro album Citová Investice..?, z roku 1997.

[76] Cover verze pochází z alba *Vypusťte Krakena!,* z roku 1999.

[77] MAGNUS, CRISTYN, P. D. MAGNUS a CHRISTY MAG UIDHIR. Judging Covers. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(4), 361-370 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/jaac.12034. ISSN 00218529.

[78] Originální nahrávka se nachází na albu *In Case You´re In Love* (1967) z tvorby Sonnyho Bona a zpěvačky Cher.

[79] Jedna z první vlny punkových kapel v Los Angeles, mezi lety 1977–1981. Nahrávka této konkrétní skladby se nachází na albu *In a Better World* z roku 2001.

[80] MAGNUS, CRISTYN, P. D. MAGNUS a CHRISTY MAG UIDHIR. Judging Covers. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(4), 361-370 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/jaac.12034. ISSN 00218529, s. 368

4. Cover verze v kontextu originality/autenticity

Jak již bylo několikrát zmíněno, cover verze je založena na principu kopírování písně se zachováním alespoň jedné složky (melodie, harmonie, text, styl) originální písně. Vyvstává proto důležitá otázka: Jsou cover verze podstatné pro žánr populární hudby?

Na tuto otázku odpovídá George Plasketes následovně: „Ačkoli umělci a posluchači inklinují k originálu a často zpochybňují nutnost coveru, existuje mnoho oprávněných důvodů pro vytvoření nové verze songu. Multidimensionalita, intertextualita a kontext cover verzí obsahuje pozitivní perspektivy které odporují četný kritikám. Zastánci oceňují očišťující kvality recyklace songů kvůli historickému kontextu, „učňovství“, poctě, empatii, adaptaci, translaci, interpretaci, uchování, revitalizaci a hodnotě odkrývání písničkářů, jejich písní a stylů, starého a nového pro posluchače.“[81]

Z uvedeného vyplývá, že cover verze, i když se zdají jako v podstatě zbytečný a čistě komerční výdobytek spotřebního charakteru populární hudby, jsou důležité z hlediska pochopení fungování hudebních struktur a vzorců typických právě pro žánr populární hudby a tím pádem pro „vštípení si“ těchto základů pro použití ve vlastní autorské tvorbě. Cover verze jsou dále podstatné při „sebeuvědomění se“ v hudbě - tedy styl, kterým se interpret inspiruje, které osobnosti populárně-hudební minulosti si zvolí za vzor, jenž bude více či méně následovat.

Neméně důležitým odůvodněním cover verzí je přenos hudebního materiálu mezi generacemi. Nejednou se stalo, že díky současnému interpretovi, který vytvořil „pouhou“ cover verzi již exitující písně mladší generace znovu objevily hudbu minulých dekád.[82]

Druhou podstatnou otázkou týkající se fenoménu cover verze je: zda je možné spojovat tento jev s pojmem originality či autenticity? A pokud ano, v jakém kontextu? Následující část se proto bude odvíjet z předchozí kapitoly, tedy Typologie cover verzí.

---

[81] PLASKETES, George: Further Re–flections on "The Cover Age": A Collage and Chronicle. PLASKETES, George (ed.). *Play it again: Cover Songs in Popular Music*. Farnham: Ashgate Publishing Limited, 2010, ISBN 9780754668091, s. 26

[82] Příkladem vhodným pro toto tvrzení je současný trend hudby stylu *electro swing* – tedy kombinace současných technologií, potažmo jimi vzniknuvší elektronická hudba spojené s původní swingovou hudbou (případně nově vytvořenou hudbu, tímto stylem inspirovanou).

Přestože se nejedná o autorskou tvorbu coverujících interpretů, cover verze mohou být originální, obzvlášť v ohledu interpretace a textového vyznění. Nadcházející část je orientována na jednotlivé kategorie cover verzí a jejich kontext originality/autenticity.

Vzhledem k rozšíření tohoto fenoménu je třeba, aby bylo zaujato také hudebně-právní hledisko. K této problematice se vyjadřuje *Václav Kramář* ve své knize *Hudební dílo a plagiát pohledem muzikologie a autorského práva.*[83] V kapitole o autorskoprávní ochraně díla v praxi zmiňuje tzv. „Ohlášku hudebního díla" v rámci Ochranného Svazu Autorského, která se týká nejen originální verze písně, ale také cover verzí.

Do této Ohlášky je podle Kramáře nutno uvést: „ […] vedle jména autora, případně pseudonymu, přesný název díla, případně i varianty názvu, u tzv. cover verze název díla původního, dobu trvání díla, podle živého provedení či podle údaje na zvukovém nosiči, […], přesné nástrojové obsazení a hudební forma skladby, dále v souladu s mezinárodní terminologií žánr, kde je možno volit mezi třemi variantami – populární hudbou, vážnou hudbou a jazzovou hudbou."[84] Z uvedeného vyplývá, že cover verze mají, stejně jako originální verze písní, nárok na autorsko-právní ochranu.[85]

4.1. Cover verze imitační

Stejně jako v předchozí kapitole je nutné nazírat na tuto kategorii optikou původní písně, kterou se snaží interpreti napodobit. Z popisu tohoto typu cover verze je zřejmé, že se jedná o co nejpřesnější kopii originální písně/nahrávky a jejího původního interpreta a jeho záměru. Vzhledem k tomuto faktu je komparace s původní písní a jejím vyzněním nevyhnutelná a hodnotí právě preciznost této nápodoby.[86] Z předchozího

[83] KRAMÁŘ, Václav. *Hudební dílo a plagiát pohledem muzikologie a autorského práva: Musical work and plagiarism in a scope of musicology and copyright*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra muzikologie, 2014, 518 s. Monografie. ISBN 978-80-244-4283-9.
[84] Tamtéž, s. 186
[85] Za předpokladu přiznání že se jedná o cover verzi již existující písně, v opačném případě by se jednalo o spor o autorská práva, který by zajisté skončil vítězstvím strany původního autora.
[86] MOSSER, Kurt. „Cover Songs": Ambiguity, Multivalence, Polysemy. *Popular Musicology Online* [online]. 2008, (2) [cit. 2019-06-10]. ISSN 1357-0951. Dostupné na www: <http://www.popular-musicology-online.com/issues/02/mosser.html>.

tvrzení logicky vyplývá, že nedodržení této šablony znamená neúspěch imitačního principu cover verze a následný nezdar této cover verze samotné.[87]

Neodmyslitelnou součástí této kategorie, tedy imitačního typu cover verze je trend tzv. cover bandů (nazývaných také „tribute kapely“) a celkově revivalistického hnutí. To je založeno právě na tomto principu, co nejvěrnější nápodoby vybraných hudebních uskupení minulosti, ale i současně tvořících a koncertujících interpretů.[88]

V kontextu originality cover verze imitační jasně vyplývá, že se jedná o nejméně originální zpracování, v jakémkoli ohledu (melodie, harmonie, text, interpretace, celková image nového interpreta).

4.2. Cover verze s autorskou/interpretativní invencí

Jak již bylo poznamenáno v předešlé kapitole, náležitý typ cover verze není pouhou imitací, v těchto cover verzích je alespoň jedna z hlavních složek původní písně změněna podle rozhodnutí nového interpreta, potažmo aranžéra.

4.2.1. Interpretační cover verze

Cover verze interpretační sice také vyžaduje srovnání s originální písní, ale tato komparace, na rozdíl od cover verze imitační, není stěžejní. Podstatným hlediskem je totiž interpretova „nepotřeba“ imitovat interpreta původního, ale jeho snaha o osvěžení původní písně jiným úhlem pohledu a následného zpracování materiálu již existující písně.

Tohoto je dosaženo nejčastěji za použití vlastního zpěvního hlasu, jeho barvy a možností, celkového pozměnění instrumentace (často z elektrifikované na akustickou, nebo opačně) a instrumentační způsobilosti nového interpreta.

4.2.2. Žánrově transformovaná cover verze

Kategorie, typická přenášením hudebního materiálu z jednoho žánru do jiného je obecně velmi oblíbenou formou coverování.

---

[87] MAGNUS, CRISTYN, P. D. MAGNUS a CHRISTY MAG UIDHIR. Judging Covers. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(4), 361-370 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/jaac.12034. ISSN 00218529, s. 363

[88] Trend je typický pro českou populárně-hudební scénu, kdy existují revivalové kapely nejen již neúčinkujících, nebo zahraničních kapel, ale současně s reálnými českými interprety se vyskytují až desítky revivalů, napodobujících tyto interprety.

Ačkoli se stále jedná o přejímání a přepracování stávajícího hudebního a textového materiálu, žánrově transformované cover verze je možno alespoň z hlediska práce s touto látkou považovat za jedno z nejoriginálnějších zpracování původních složek originální písně. Důvodem je přenos všech složek původní písně do jiného než původního žánru, což v důsledku změní celé vyznění písně a ta dostane nejen novou energii, ale tímto procesem se může dostat i k posluchačům, kteří původnímu žánru neholdují.

4.2.3. Textová cover verze

Textové cover verze jsou sice také relativně originální úpravou původní písně, ovšem jedná se zde pouze o změnu textové složky. V kontextu ostatních složek originální písně se jedná spíše o cover verzi imitačního typu, jelikož melodie, harmonie, rytmus i instrumentace zůstávají relativně zachovány (opět v rámci možností nového interpreta). Ve výsledku je tedy změněn pouze text písně, v některých případech (jazykové cover verze) je text pouze přeložen tak, aby jeho význam zůstával stejný, pouze dodržoval jazykové, rytmické a deklamatorní zvyklosti jazyka, do kterého je překládán.[89]

Druhou možností je samozřejmě parodie na danou píseň pomocí nově vytvořeného textu, kde se jedná o účelné zlehčení až zesměšnění písně.[90]

Otázkou ovšem zůstává, zda je možné tyto obecně textové cover verze považovat za originální. Jazykové adaptace textu, podléhají jasnému schématu, tudíž, čím je překlad svázanější s původním textem, tím je cover verze méně originální, a naopak.

Toto „pravidlo“ ovšem neplatí pro parodické cover verze, jelikož u tohoto podtypu je málokdy dodržen základní námět původní písně a jedná se zde spíše o úpravu a nápodobu pomocí zvukové slovní podobnosti ke slovům původního textu.[91]

[89] Viz příklad Cizojazyčné cover verze v kapitole Typologie cover verzí této práce.
[90] Viz příklad Parodické cover verze v kapitole Typologie cover verzí této práce.
[91] Příkladem této (i když ne parodické) praxe je píseň „*Asi*“ interpreta Pavla Nováka. Hudební základ této cover verze tvoří píseň z tvorby americké south-rockové kapely Creedence Clearwater Revival *Bad Moon Rising*. Jedná se v podstatě o „zvukovou nápodobu“ jež je založená na náhradě prvních dvou slov sloky této písně („**I see** bad moon rising …“) za české zvukově stejně znějící „**Asi** pár koní najmu …“.

4.2.4. Referenční cover verze

Jelikož se referenční typ cover verze vyznačuje se jak žánrovou, tak textovou úpravou, která je v tomto případě stěžejní, zaujímá v otázce originality a autenticity zvláštní postavení. Jelikož je referenční cover verze spojením žánrově transformované cover verze a textové cover verze s menším podílem změn v textu (ve většině případů se jedná o změnu pouze části původního textu, která je ovšem pro vyznění nového textu zásadní,[92] ovšem při nedostatečné znalosti původní verze písně nepostřehnutelné), je na místě zvážit umístění tohoto typu cover verze do souvislosti se žánrově transformovanými cover verzemi a tudíž typ referenčních cover verzí sledovat optikou žánrově transformované cover verze.

Ve světle těchto okolností je třeba zhodnotit tento typ cover verze ve své podstatě jako nejoriginálnější ze všech výše zmíněných typů cover verzí, a to především pro jeho kombinaci již jmenovaných kategorií.

[92] MAGNUS, CRISTYN, P. D. MAGNUS a CHRISTY MAG UIDHIR. Judging Covers. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(4), 361-370 [cit. 2018-06-13]. DOI: 10.1111/jaac.12034. ISSN 00218529, s.367

5. Over the Rainbow – případová studie

Písní, jež byla vybrána pro dotyčnou případovou studii, zkoumající vývoj fenoménu cover verze v průběhu posledních osmdesáti let, jeho žánrovou a s tím spojenou interpretační proměnu se stala píseň *Over the Rainbow*. Tato světově proslulá píseň pocházející z filmového muzikálu *Čaroděj ze země Oz* z roku 1939 se objevuje v repertoáru bezpočtu interpretů.

5.1. Čaroděj za země Oz

Čaroděj ze země Oz (v originále „Wizard of Oz“) je americký filmový muzikál na motivy pohádky Lymana Franka Bauma, premiérovaný 12. srpna roku 1939. Muzikál získal roku 1940 dvě ocenění Academy Awards – za nejlepší originální filmovou píseň[93,94] („*Over the Rainbow*“ z tvorby Harolda Arlena a E. Y. Harburga, interpretovanou tehdy šestnáctiletou Judy Garland,[95] pro níž se zkoumaná píseň stala signifikantní znělkou.[96]) a pro nejlepší originální filmovou hudbu[97] (kompozice Herberta Stotharta).

Hlavní postavou tohoto filmového muzikálu je Dorotka Galeová, dívka z Kansasu, žijící u své tety a strýce. Dorotka je jednoho dne, po neshodách s tetou, společně se svým psem jménem Toto a budovou statku odnesena tornádem během bouřky do vzdálené fantazijní země Oz. V zemi Munchkinů, kde jejich dům přistane a zabije přitom Zlou Čarodějku z Východu se Dorotka stane hrdinkou. V zápětí se objevuje Glinda, Hodná Čarodějka ze Severu a vše Dorotce vysvětlí. Dorotka si i přes neshody s tetou přeje vrátit se domů, ale najednou se zde objeví sestra mrtvé Zlé Čarodějky z Východu – Zlá Čarodějka ze Západu, před kterou Dorotku ochrání Rubínové Střevíčky Zlé Čarodějky z Východu. Čarodějka ze Západu opouští scénu a Dorotka se na radu Glindy vydává najít Čaroděje ze země Oz, aby jí pomohl vrátit se

[93] Autor neznámý. Česko–Slovenská Filmová Databáze: Čaroděj ze země Oz. *Česko-Slovenská Filmová Databáze* [online]. POMO Media Group, 2019 [cit. 2019-06-16]. Dostupné na www: <https://www.csfd.cz/film/2818-carodej-ze-zeme-oz/oceneni/>.
[94] Jedná se o píseň zkomponovanou originálně zkomponovanou pro film, ne pouze vloženou do tzv. soundtracku
[95] Judy Garland (vlastním jménem Frances Ethel Gumm), narozená 10. června 1922, vystudovala divadelní školu v Los Angeles, USA a již od svých sedmi let účinkovala ve filmu.
[96] O´CONNOR, Patrick; heslo: „Garland, Judy“, *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 9, Florence to Gligo. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 912 s. ISBN 0333608003, s. 545
[97] *Internet Movie Database: The Wizard of Oz (1939)* [online]. 2019 [cit. 2019-06-15]. Dostupné na www: <https://www.imdb.com/title/tt0032138/awards?ref_=tt_awd>.

zpět domů, do Kansasu. Během své cesty překonává Dorotka různé překážky a potkává mluvícího Strašáka, Plecháče a Zbabělého Lva, kteří se spolu s ní vydávají za Čarodějem do Smaragdového Města, aby jim pomohl získat po čem všichni touží. Čaroděj ovšem namísto toho posílá tuto skupinu získat koště Zlé Čarodějnice ze Západu. Dorotku během cesty k ní unesou létající opice Zlé Čarodějky ze Západu ale Plecháč, Lev a Strašák Dorotku zachrání a podaří se jim koště získat. Čaroděj jim na oplátku symbolicky věnuje, po čem všichni touží až na Dorotku, kterou zpět do Kansasu přenesou Rubínové Střevíčky. [98]

5.1.1. Harold Arlen[99]

Harold Arlen (15. února 1905–23. dubna 1986), americký zpěvák, pianista, skladatel a aranžér působící v několika tanečních a divadelních orchestrech. Jeho prvním úspěchem byla píseň *Get Happy* pocházející z *9:15 Revue* (1930), na které spolupracoval s textařem Tedem Koehlerem, stejně jako na následující tvorbě pro Cotton Club v Harlemu. Arlenův přínos je také patrný v popularizaci černošské hudby pro širší spotřebitelskou základnu.

Roku 1934 zkomponoval Arlen svou poslední broadwayskou revue (*Life Begins at 8:40)* a začal komponovat filmovou hudbu pro Hollywoodský filmový průmysl. Jeho největším hudebním úspěchem na poli filmových písní se ovšem stala právě zmiňovaná píseň *Over the Rainbow*, za kterou společně s textařem E. Y. Harburgem získali ocenění Academy Award pro nejlepší originální filmovou píseň.[100]

5.1.2. Edgar Yipsel Harburg[101]

Americký textař a libretista pro hollywoodské filmy a broadwayské revue (8. dubna 1896–5. března 1981), před světovým úspěchem jeho textu k písni *Over the Rainbow,* se prosadil s textem k písni *Brother, Can You Spare a Dime?* kterou spolu se

[98] Autor neznámý. *The Wizard of Oz – The Movie* [online]. [cit. 2019-06-15]. Dostupné na www: <http://www.thewizardofozmovie.com/movie.html>.
[99] STEMPEL, Larry; heslo: „Arlen, Harold“, *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 2, Aristoxenus to Bax. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 937 s. ISBN 1561592390, s. 5-6
[100] *The New Grove Dictionary of Music and Musicians* zmiňuje film *Wizard of Oz* jako jeden z nejstarších filmových muzikálů pokoušejících se o využití písně pro vývoj charakteru a zápletky – viz. heslo Arlen, Harold. In *The new Grove dictionary of music and musicians*. SADIE, Stanley, TYRRELL, John (ed.). 2nd ed. New York: Grove, 2001, ISBN 1561592390, s. 5
[101] HISCHAK, Thomas S.; heslo: „Harburg, E(dgar) Y(ipsel)“, *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 10, Glinka to Harp. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 929 s. ISBN 0333608003, s. 842-843

skladatelem Jayem Gorneym zkomponovali pro broadwayskou revue *Americana* z roku 1932. Výše jmenovaná píseň velmi rychle zachvátila americký národ a zlidověla jako znělka období tzv. Ekonomické krize.

Přestože jeho texty i libreta byly psány převážně na komediální, nebo fantazijní témata, objevovaly se v nich rasové předsudky, vládní korupce, atomové bomby, práva žen a důsledky války.

5.2. Případová studie *Over the Rainbow*

Píseň *Over the Rainbow* (někdy nazývaná *Somewhere Over the Rainbow*) je tedy jedna z nejdéle coverovaných písní světové populární hudby (právě v tomto roce nastává 80. výročí vydání této skladby u příležitosti distribuce filmového muzikálu *Čaroděj ze země Oz*). Počet těchto cover verzí (k 10. červnu 2019) je podle informací na serveru secondhandsongs.com 1006.[102]

5.2.1. Metodologie

V tomto okamžiku je zapotřebí vymezit kritéria na základě kterých byla studie vypracovávána. Jsou jimi následující:

1. Soupis a počet cover verzí *(Somewhere) Over the Rainbow* je vytvořen na základě databáze na serveru secondhandsongs.com.[103]
2. Stejně tak z tohoto severu pochází datum vydání každé jednotlivé nahrávky, jméno interpreta (interpretů), jméno alba a vydavatelské společnosti.
3. Pro účely této případové studie jsou zpracovány pouze ty cover verze, které obsahují mimo melodickou, harmonickou a rytmickou složku také složku textovou, která je jedním z principů žánrového zaměření cover verze. Instrumentální verze písně nejsou v této studii započítány, proto je zpracováno pouze 579 (57, 55 %)[104] cover verzí. [105]
4. Veškeré cover verze obsažené v této práci byly vydány na fyzickém, potažmo elektronickém, zvukovém nosiči, proto nejsou do celkového počtu

[102] Autor neznámý. *SecondHandSongs: Over the Rainbow by Judy Garland* [online]. 2019 [cit. 2019-06-15]. Dostupné na www: <https://secondhandsongs.com/performance/5316/versions#nav-entity>.
[103] Autor neznámý. *SecondHandSongs* [online]. c2019 [cit. 2019-06-15]. Dostupné na www: <https://secondhandsongs.com/>.
[104] Z celkového počtu 1006 cover verzí písně *Over the Rainbow*. Viz graf č.1
[105] K datu 10.6. 2019

započítány cover verze z koncertních vystoupení, [106] ani amatérské „domácí“ cover verze.[107]

5. Žánry uvedené v následujících řádcích jsou určeny a) podle žánrů jednotlivých alb obsahujících zkoumanou cover verzi na serveru www.discogs.com,[108] b) pomocí zařazení jednotlivých cover verzí do kontextu tvorby jednotlivých interpretů, c) podle poslechu vlastní cover verze.
6. Každá z počtu 579 verzí písně *Over the Rainbow* byla vyhledána na internetovém serveru www.youtube.com. Z této sumy se nepodařilo nalézt celkem 164 cover verzí, zbytek z tohoto množství (415) bylo zkoumáno navíc (oproti nenalezeným nahrávkám) také z hlediska tóniny, tempa a instrumentace.
7. Tónina každé cover verze je zjištěna pomocí počítačového programu *Riffstation*.[109]
8. Určení tóniny jednotlivých cover verzí bylo vytvořeno na základě harmonického podkladu pro počáteční slovo úvodní fráze refrénu zkoumané písně, tedy „**Somewhere** Over the Rainbow way up high …“
9. Stanovení tempa v BPM proběhlo na základě vlastního přenášení rytmu do metronomu během poslechu individuálních cover verzí (je zde tudíž možná odchylka).
10. Grafy, jenž byly vloženy do přílohy této práce jsou pouhým fragmentem z kompletní tabulky, obsahující veškeré informace o cover verzích, z níž jsou tyto informace vyselektovány na základě zkoumaných faktorů a proměných.
11. Kvůli rozsahu vytvořené tabulky obsahující všechny údaje dostupné o zpracovávaných cover verzích nebyla dotyčná tabulka vložena do příloh bakalářské práce, ale byla uložena na volně přístupném internetovém úložišti.[110]

---

[106] Jedinou výjimkou jsou alba nahraná během koncertu/koncertního turné a na základě tohoto vydaná nahrávací společností.
[107] Za amatérské „domácí“ cover verze jsou považovány takové cover verze, kdy jejich interpret nahraje cover verzi pomocí vlastního audio/video zařízení (kamery, telefonu) a poté ji vloží na některou ze sociálních sítí (Facebook, Instagram, YouTube) bez bezprostředního vydání na zvukovém nosiči.
[108] Autor neznámý. *Discogs* [online]. c2019 [cit. 2019-06-14]. Dostupné na www: <http://www.discogs.com>.
[109] *Riffstation* [online]. [cit. 2019-06-15]. Dostupné na www: <https://www.riffstation.com/>.
[110] https://docs.google.com/spreadsheets/d/1aKj_E8D3Ua5VJhWo8tqwT2EB4TRczFZEQwirfjjeuz8/edit?usp=sharing

5.2.2. Cíle

a) Výzkum nárůstu počtu cover verzí zkoumané písně v průběhu času.
b) Výzkum jazykových adaptací – jejich počet a rozmanitost.
c) Výzkum z hlediska stylu – četnost jednotlivých stylů
d) Výzkum z hlediska tempa a instrumentace
e) Výzkum změny tóniny cover verzí – četnost individuálních tónin, dodržení základní tóniny
f) Výzkum z hlediska rozdílnosti v melodii
g) Výzkum z hlediska spojování s jinými písněmi

5.2.2.a. Počet jednotlivých cover verzí v průběhu času

Jelikož zkoumaná píseň byla vydána před osmdesáti lety a byla Americkou Filmovou Akademií zvolena za nejlepší originální filmovou píseň roku 1939,[111] je, jak celkový počet cover verzí (1006), tak počet cover verzí s obsahem textové stránky (579) pochopitelný.

Jak lze vyčíst z grafu č. 2, počet cover verzí zkoumané písně se v jednotlivých letech více či méně výrazně lišil. Počet cover verzí se v tomto osmdesátiletém rozmezí pohyboval od žádné cover verze do počtu 26 cover verzí vydaných na rozličných albech za rok (2007).

Graf č. 3 ukazuje průběh fenoménu cover verze písně *Over the Rainbow* v průběhu jednotlivých desetiletí. Zde je zjevné, že první větší nárůst cover verzí právě této písně byl zaznamenán mezi lety 1959–1968. Následoval opět pokles zájmu o interpretaci *Over the Rainbow* (1969–1978). Větší nárůst zájmu o tuto píseň byl ovšem zaznamenán ještě dvakrát, mezi lety 1989–1998,[112] tento nárůst byl téměř stoprocentní, avšak historicky nejvíce cover verzí s nárůstem 164 procent, [113] bylo zaznamenáno v letech 1999–2008.

[111] STEMPEL, Larry; heslo: „Arlen, Harold“, *The new Grove dictionary of music and musicians*. Volume 2, Aristoxenus to Bax. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, xxxvii, 937 s. ISBN 1561592390, s. 5
[112] V tomto období vydal svou verzi této písně Israel Kamakawiwo'ole, havajský zpěvák, která se stala světově známou. Jeho verze je tak ikonická, že se stala další „kanonickou“ verzí (po původní verzi písně) pro následující cover verze. Isreal Kamakawiwo´ole dokonce sám vytvořil dvě verze této písně, jednu klasickou, pouze s textovou úpravou; druhou jako mix s písní Luise Armstornga – *What a Wonderful World*.
[113] Z počtu 70 cover verzí na 185 cover verzí.

Kolísání počtu cover verzí se věnují také grafy č. 4–7, konkrétně vidíme průběh během jednotlivých dvacetiletí. Například graf č. 4 vykresluje situaci po vydání písně v roce 1939, kdy vzniklo osm cover verzí této písně,[114] ovšem od vstupu USA do druhé světové války do jejího konce vznikla pouze jedna cover verze.[115]

Graf č. 7 ukazuje postupně narůstající zájem o interpretaci této písně (v průběhu posledních dvaceti let, tedy 1999–2018, kdy během těchto dvou dekád počet neklesl pod deset cover verzí za rok.[116]

5.2.2.b. Jazykové adaptace

Poněvadž se jedná o píseň k americkému filmovému muzikálu a její originální jazyk je angličtina, je převaha tohoto jazyku předvídatelná. Jak prezentuje graf č. 8, anglických cover verzí této písně bylo od jejího vzniku nahráno 97 % a cizojazyčných pouze 2 %.

Adaptací do jiného jazyka bylo vytvořeno celkem devět, z toho v češtině, francouzštině a švédštině dvakrát.[117,118] Kuriozitou těchto jazykových adaptací je ovšem cover verze přeložená do klingonštiny, fiktivního jazyka populárního seriálu *Star Trek*.[119] Cover verze v klingonštině, vytvořená z překladu Chrise Lipscombea, je podle očekávání nejmladší z těchto jazykových proměn, pochází z roku 2017.[120]

5.2.2.c. Výzkum z hlediska stylově-žánrových kategorií

Na základě dostupných informací užitých pro účel této studie je velmi ošemetné snažit se jednotlivé cover verze zařadit pouze do jedné stylově-žánrové kategorie. Tato skutečnost vyžaduje větší pozornost, než je možné jí zde věnovat, proto ke stylově-žánrovému vymezení jen stručně.

Alespoň polovina z dostupných cover verzí byla na základě zařazení alba, na kterém je cover verze vydána, kontextu interpretovy tvorby, nebo na základě poslechu

[114] Z nichž jedna byla nahrána opět Judy Garland, tentokrát s Orchestrem Victora Younga.
[115] 1942, The Four King Sisters.
[116] Při předpokladu neúplnosti informací za rok 2018.
[117] Cover verzí písně Over the Rainbow v jiném jazyce, než angličtině je tedy dvanáct. Jedna cover verze je navíc zpívána střídavě v němčině a v angličtině.
[118] Viz graf č. 9
[119] Komplet sci-fi seriálů a filmů, jejichž vznik se datuje od roku 1966 až po současnost, na téma galaktických bojů a výprav. *Česko–Slovenská Filmová Databáze* [online]. POMO Media Group, 2019 [cit. 2019-06-15]. Dostupné na www: <https://www.csfd.cz/>.
[120] Podle informací dostupných na serverech <www.secondhandsongs.com> a <www.discogs.com>.

samotné nahrávky zařazena do více než jedné stylově–žánrové kategorie, není tedy lehké určit její jedinou pravou třídu. Je ovšem možné se v této otázce vyjádřit alespoň k nejčastějším stylově-žánrovým kategoriím.

Mezi tyto nejčastěji využívané skupiny patří: jazz a pop. Ty jsou s obrovským náskokem před styly jako folk, rock, následovanými kategoriemi soulu, country, a capella zpěvu a rhythm and blues. Na opačné straně této škály se, spíše ojediněle, objevují styly jako bluegrass, techno a punk.

5.2.2.d. Výzkum z hlediska tempa a instrumentace

Tempo písně se, stejně jako užitá instrumentace, odvíjí od stylu nově vznikající cover verze. Zde je také nutno podotknout, že z hlediska tempa a taktéž instrumentace nebylo kvůli nedostupnosti nahrávky na serveru www.youtube.com možné zpracovat v tomto ohledu veškeré vokální cover verze zkoumané písně.[121]

Dalším problémem určitelnosti tempa je jeho potenciální nepravidelnost. Tento fakt se projevil u celkem 77 verzí zkoumané písně a toto tempo bylo do komplexní tabulky zaznamenáno jako „volné tempo“.[122] Příslušný jev byl zpozorován převážně ve spojitosti s hudbou stylu jazz, v komorním nástrojovém obsazení podbarvující zpěváka/zpěvačku.

Originální verze písně byla nahrána v tempu 90 BPM. Nejpomalejší cover verze je zaznamenána v tempu 43 BPM, interpretkou této verze je Patti LaBelle, záznam jejíž varianty byl vydán na albu z roku 1992 a původní píseň je zde spojena s písní *I Don´t Like Goodbyes*. Rozdíl oproti původní písni je tedy 47 BPM.

Naopak v nejrychlejším tempu je zaznamenána cover verze uskupení jménem *Homer & Jethro*, které tuto podobu původní písně transformovalo do žánru country & western a uvádí ji v tempu 163 BPM. Tempo této cover verze je vůči originální verzi písně odlišné, rychlejší o 73 BPM. Toto jsou případy největších rozdílů v tempu mezi původní písní a cover verzemi. Nejvíce cover verzí vzniklo v tempovém rozmezí 60–69 BPM (konkrétně 89 cover verzí), 70–79 BPM (76 cover verzí) a 80–89 BPM (54 cover verzí). Na opačné straně stupnice jsou 150–159 BPM a 160–169 BPM, obě skupiny shodně po dvou cover verzích.

[121] Viz. graf č.1.
[122] Rozuměno jako často se měnící, nezachytitelné tempo, s velkými rozdíly na délku každé doby.

Instrumentace jednotlivých verzí písně je opět poněkud komplikovanější než určení tempa. Přestože se k jednotlivým žánrům váže určitá instrumentace, interpreti si tuto složkou cover verze většinou upravují podle svých možností a schopností jejich případných spoluhráčů/instrumentalistů.

Nejčastější instrumentací v rámci soupisu cover verzí s dostupnými nahrávkami je, stejně jako originální píseň z filmového muzikálu interpretována Judy Garland a orchestrem, zpěv sólisty doprovázen orchestrem, nebo big bandem (toto orchestrální obsazení bylo použito v 87 nahrávkách). S 57 dostupnými nahrávkami následuje komorní kombinace zpěvu, doprovázeným klavírem; 34 nahrávek bylo zjištěno pro zpěv a kytaru. K těmto dvěma kombinacím byly často přidávány další nástroje, převážně jako sólistické během mezihry, nejčastěji šlo o smyčcové nástroje (housle, violoncello), nebo saxofon. Další nástrojové kombinace obsahují kromě zmíněných i basovou kytaru (popřípadě kontrabas) a bicí, doplňující rytmickou sekci instrumentáře cover verzí.

5.2.2.e. Výzkum změny tóniny cover verzí

Proměnným aspektem výzkumu vývoje cover verze je také tónina a její proměna v průběhu času. Jak již bylo několikrát zmíněno, vybraná tónina spíše více koresponduje s hlasovými možnostmi a schopnostmi zpěváka než s určitým trendem, ovšem i v tomto případě je možno vymezit „oblíbenější“ tóniny.

Jednoznačnými favority v kontextu nejčastějšího užití tóniny jsou C dur (s počtem 64 cover verzí v této tónině), B dur (61) a As dur (56, tónina originální písně). Vedoucí trojice je od četnosti ostatních tónin oddělena rozdílem minimálně 16 cover verzí (k, v pořadí čtvrté tónině, G dur se 40 verzemi). [123]

Na protilehlém konci škály zkoumající četnost se nachází pětice tónin, v nichž nebyla do současnosti zaznamenána žádná cover verze. Jsou jimi: Dis dur, es moll, Gis dur, gis moll a as moll. Alespoň jedna cover verze byla nahrána v tóninách d moll a cis moll.

[123] Viz graf č. 10.

5.2.2.f. Výzkum z hlediska rozdílnosti v melodii

Tato část výzkumu je zaměřena na rozdílnost v melodii, konkrétně v intervalovém rozdílu mezi prvním a druhým tónem melodie k úvodnímu slovu refrénu, tedy „**Somewhere** over the rainbow …“. Jak podle oficiální nahrávky pocházející z muzikálu *Čaroděj ze země Oz,* tak z volně přístupných notových zápisů této verze je patrné, že refrén začíná intervalem oktávy (f ^{1}–f ^{2}). Konkrétní interval je v rámci cover verzí vynechán několikrát, podle dostupných informací byl patřičný skok poprvé nahrazen intervalem primy již v roce 1957 doo-wopovou skupinou Del Vikings.

Příslušná změna není zajisté žádným nepřekonatelným problémem a zásahem do integrity ani vyznění písně. Jedná se o pouhou úpravu jednoho intervalu se stejnou harmonickou funkcí jako originál, a to očividně kvůli hlasovým možnostem interpreta sólisty, zpívajícího hlavní melodii.

5.2.2.g. Výzkum z hlediska spojování s jinými písněmi

Spojování dvou a více již existujících písní je v populární hudbě také častým jevem, vyjádřeným názvem remix. K tomuto jevu dochází i v případě cover verzí písně *Over the Rainbow*. V rámci zkoumaného počtu cover verzí písně bylo nalezeno celkem 25 z nich, které jsou spojeny s jinou dříve vydanou písní z okruhu populární hudby a jedna píseň, jejíž harmonický podklad částečně tvoří klavírní skladba *Clair De Lune* francouzského hudebního skladatele Clauda Debussyho.[124]

Písní z okruhu populární hudby, se kterými je zkoumaná píseň spojena je celkem 22, ve většině případů s jednou již existující písní,[125] výjimečně se dvěma písněmi, a naprosto ojediněle byla píseň *Over the Rainbow* spojena se šesti písněmi.[126]

[124] Jedná se o verzi zpěvačky Lyn Stanley z roku 2017, vydanou na albu *The Moonlight Sessions, Volume Two*.
[125] Nejčastěji se jedná o píseň *What a Wonderful World* interprta Louise Armstronga, v celkem deseti případech.
[126] Interprety této cover verze jsou Lynne Jackson a Mike Palter (1983), nahrávka bohužel není k dispozici.

ZÁVĚR

Cover verze je v populární hudbě jedním z důležitých fenoménů a tento trend díky internetu a dostupností stále většího počtu nahrávek po celém světě stále narůstá. Vzrůstající závažnost tohoto jevu je také možno zachytit pomocí kategorie speciálně vytvořené pro převzatou hudební tvorbu na prestižních hudebních cenách Grammy Awards a kvůli neustálému diváckému a posluchačskému zájmu o tzv. cover bandy, nebo revivalové kapely.

Bakalářská práce si za hlavní cíle kladla obecné vymezení pojmu „cover verze", jeho stručný vývoj v rámci dějin populární hudby, navržení typologie tohoto fenoménu a výzkum jevu z hlediska originality a autenticity. Druhá část bakalářské práce byla věnována případové studii hudebních i mimohudebních aspektů písně *Over the Rainbow* ze slavného amerického filmového muzikálu *Čaroděj ze země Oz*.

První kapitola byla koncipována okolo problému vymezení pojmu cover verze, kdy bylo tohoto dosaženo především komparací s dalšími, v odborných muzikologických slovnících a studiích publikovanými definicemi.

Ze zmíněné komparace vyplývá že, cover verze je fenomén zahrnující jak fyzickou nahrávku, tak tzv. živá vystoupení (performance) písně z tvorby jiného autora/autorů, nebo reinterpretaci skladby z interpretovy autorské tvorby se stěžejními prvky (instrumentace, interpretace, text, …) odlišnými od originální/ původní verze, již dříve vydané na fyzickém, nebo elektronickém zvukovém nosiči. Jednotlivé cover verze jsou dále rozlišovány podle podílu změn na jednotlivých složkách originální písně a práce s těmito jednotlivými více či méně závažnými složkami původní skladby.

Následující kapitola, nesoucí název Historie cover verze je krátkým exkurzem do historie do tohoto fenoménu. Zde je na problematiku cover verze pohlíženo skrz historickou a vývojovou optiku. V průběhu kapitoly je stručně popisován vývoj, převážně významné milníky tohoto odvětví populární hudby, přičemž jedním z těchto milníků je uvedení kategorie „Best Traditional Pop Vocal Album" na udílení cen Grammy, tedy kategorie, která se zabývá pouze hodnocením a oceněním nejlepších coverů za uplynulý rok. Ovšem největší popularity a největšího rozšíření se tomuto trendu dostává od devadesátých let do současnosti.

V další kapitole je fenomén cover verze rozdělen v rámci typologie do deseti kategorií a jejich poddruhů v závislosti na podílu a stylu úpravy jednotlivých stěžejních složek písně, jako jsou žánr, text, nebo instrumentace. Z této části je za nejbohatší zdroj originálních cover verzí považován typ žánrově transformované cover verze, která může být rozdělena do tří podtypů, přičemž v rámci každého z nich je transformovaná píseň přesouvána do historicky starších, mladších, nebo současných hudebních stylů a tím pádem takto transformovaná píseň získává prvky nového hudebního stylu, je spjatá s jeho estetikou a je posuzována v rámci tohoto nově nabytého stylového rámce.

Obzvláště současný svět sociálních sítí, jako jsou Facebook, Instagram a jim podobné, a tzv. streamování na internetových platformách typu YouTube.com, vytváří dokonalé podmínky pro kohokoliv, aby nahrál svou verzi písně a snažil se zaujmout co největší počet sledujících. Ovšem jakou kvalitou tyto cover verze disponují, už málokoho zajímá. Proto je již zmiňovaný internetový kanál YouTube.com přesycený miliardovým množstvím nekvalitních a neoriginálních cover verzí, mezi kterými se špatně hledají originální písně, natož tak kvalitně provedené a interpretací, nebo žánrovou transformací originální cover verze.

Právě kontextem originality a autenticity se zabývá poslední kapitola teoretické části této práce. Cover verze jsou zde vystavovány otázkám z pohledu vzniku a jeho opodstatněnosti a důležitosti. Objevují se zde dvě z nejdůležitějších otázek, týkajících se cover verzí, a to, zda je jejich vznik vůbec nutný; a zda existuje možnost, aby byla neautorská píseň, jakkoliv upravená do takové podoby, aby se dala považovat v podstatě za originální cover verzi.

Druhá část této bakalářské práce byla věnována případové studii o písni pocházející z muzikálu *Čaroděj ze země Oz* (The Wizard of Oz), z roku 1939 (*Somewhere) Over the Rainbow*. Případová studie zkoumala proměnu jednotlivých složek v rámci necelých šesti set cover verzí této světoznámé písně. Pro účely této studie byly použity výhradně cover verze vokálně-instrumentálního charakteru, tedy takové, které obsahují nejen instrumentální zpracování této písně, ale hlavní melodie je stejně jako v originále vokální linkou.

Případová studie tedy zkoumala vývoj nejen vývoj a změnu jednotlivých hudebních prvků, ale také prvků nehudebních, z těchto především vývoj počtu cover verzí od vydání písně v roce 1939. Z vyzkoumaných dat vyplývá, že největší počet

cover verzí vznikl v období mezi lety 1999–2008, následovaný dalším desetiletím hojným na cover verze písně *Over the Rainbow*, 2009–2018. Dalším poznatkem v této oblasti je ten, že během období druhé světové války vznikla pouze jedna cover verze zkoumané skladby.

Následující oddíl byl zaměřen na jazykové adaptace konkrétní písně. Je samozřejmé, že se populární píseň (ve smyslu popularity na světových žebříčcích) přesouvá do kultury různých národů a překládá tím pádem do jiných jazyků, než je původní. Dotyčná píseň se z původní angličtiny rozšiřuje do celkem devíti jazyků (do některých z nich dokonce vícekrát než jednou). Kromě evropských jazyků (čeština, dánština, finština, francouzština, italština, němčina, nizozemština a švédština) je použit jeden neobvyklý jazyk – klingonština, tedy fiktivní jazyk populárního seriálu Star Trek. Tato jazyková adaptace je (podle očekávání) nejmladší ze všech a pochází z roku 2017.

Výzkum z hlediska stylově-žánrového zařazení byl v bakalářské práci také zkoumán, ovšem kvůli mísení jednotlivých stylů a tím pádem nejednoznačnosti údajů nebylo možné postihnout celý tento problematický okruh, proto byl vytvořen pouze krátký výčet nejčastěji užitých stylově-žánrových kategorií.

Další zkoumanou složkou každé jednotlivé cover verze písně (*Somewhere) Over the Rainbow* je tempo. Je zřejmé, že změna tempa jednotlivých cover verzí závisí na faktu, zda je cover verze žánrově transformovaná, či zda se řadí do kategorie interpretačních (či imitačních) cover verzí. Rozpětí tohoto aspektu hudební řeči je tedy široké v závislosti na žánrech, do kterých jsou jednotlivé cover verze zasazeny. Pokud pomineme veškeré cover verze, u kterých nebylo možné dohledat nahrávku pro provedení analýzy, v nejpomalejším tempu byla cover verze Patti LaBelle – 43 BPM. Naopak v nejrychlejším tempu je zaznamenána cover verze uskupení jménem Homer & Jethro, které tuto podobu původní písně transformovalo do žánru country & western a uvádí ji v tempu 163 BPM. Původní verze Judy Garland z muzikálu *Čaroděj ze země* Oz je nahrána v tempu 90 BPM. Tempová změna mezi originálem a cover verzí s nejnižším počtem BPM je tedy 44 BPM; na opačné straně spektra počtu BPM (Homer & Jethro) je rozdíl 73 BPM.

Dalším aspektem, který se v průběhu let měnil a vyvíjel, je instrumentace. Základní instrumentace původní písně obsahuje symfonický (pravděpodobně filmový) orchestr. Toto instrumentační schéma je dodržováno v největší míře následujících 12–

15 let (tedy do období mezi lety 1951–1954). V následujících obdobích se instrumentace, stejně jako dříve zmiňované složky, přizpůsobuje stylově-žánrové transformaci a tím pádem se instrumentace jednotlivých cover verzí řídí (ve většině případů) tradicí nástrojového obsazení pro nově nabytý žánr/styl.

Při výzkumu změny tóniny v průběhu studovaného období byla zjištěna četnost, případně opomíjení konkrétních tónin jednotlivými interprety. Přestože je tónina závislá převážně na hlasových schopnostech každého interpreta, existuje polarita frekventovanosti jednotlivých tónin. Mezi nejoblíbenější tóniny zkoumaného období patří C dur, B dur a As dur, naopak mezi nejméně používané se řadí Dis dur, es moll, Gis dur, gis moll a as moll.

Hledisko vývoje melodie bylo koncipováno pouze na vývoj prvního intervalu refrénu písně, tedy na oktávový skok ve slově „**Somewhere** Over the Rainbow …“. Záměnu tohoto počátečního intervalu za jeho obrácenou hodnotu, primu, není možno považovat za jakkoli markantní rozdíl, pouze při interpretaci se jedná o zjednodušení a uzpůsobení melodie hlasovým schopnostem zpěváka. Na druhou stranu je tato simplifikace melodie důvodem ke zpochybnění interpretovy volby písně pro vytvoření cover verze.

Posledním aspektem zkoumaným v rámci případové studie bylo spojování písně *Over the Rainbow* s jinými skladbami. Většina kombinací je vytvořena s písněmi z okruhu populární hudby, nicméně studovaná píseň v její vokálně-instrumentální formě byla v jednom známém případě sdružena se skladbou vážné hudby, konkrétně Clair de Lune francouzského skladatele Clauda Debussyho.

Jak již bylo poznamenáno v úvodu, tato diplomová práce si za cíl kladla výzkum v oblasti populární hudby se zaměřením na fenomén cover verze, jeho pojmosloví, historie a originality. Na předkládané práci je možno dále stavět a pokračovat ve výzkumu cover verzí, zvláště v oblasti stylově-žánrových kategorií, jejich četnosti a sepětí s určitými obdobími, či v rámci výzkumu genderového zastoupení coverujících interpretů.

SOUPIS PRAMENŮ A LITERATURY

Encyklopedie, slovníky, internetové encyklopedie

Die Musik in Geschichte und Gegenwart: allgemeine Enzyklopädie der Musik. Band 2, Boccherini-Da Ponte. Editor Friedrich BLUME. Kassel: Bärenreiter, 1952, VII.

MATZNER, Antonín, Ivan POLEDŇÁK a Igor WASSERBERGER. *Encyklopedie jazzu a moderní populární hudby. [Díl 1]. Část věcná*. 1. vyd. Praha: Supraphon, 1980.

The new Grove dictionary of music and musicians. 2nd ed. Editor Stanley SADIE, editor John TYRRELL. New York: Grove, 2001, XXXVII, ISBN 0333608003.

Wikipedia: the free encyclopedia [online]. Dostupné na www: < https://www.wikipedia.org/>.

Ostatní literatura

BURNS, Lori; WOODS, Alyssa; LAFRANCE, Marc. 2015. "The Genealogy of a Song: Lady Gaga's Musical Intertexts on The Fame Monster (2009)." *Twentieth-Century Music* 12 (1): 3–35. DOI: 10.1017/S1478572214000176.

BUTLER, Mark. "Taking it Seriously: Intertextuality and Authenticity in Two Covers by the Pet Shop Boys," *Popular Music* 22:1 (2003): 1-19. DOI: 10.1017/S0261143003003015.

HOMAN, Shane, ed. *Access All Eras: Tribute Bands and Global Pop Culture*. Berkshire: Open University Press, 2006. ISBN 0335216900.

INGLIS Ian. Embassy Records: Covering The Market, Marketing The Cover, *Popular Music And Society* 28.2 (2005) 163-170. DOI: 10.1080/03007760500045261.

KRAMÁŘ, Václav. *Hudební dílo a plagiát pohledem muzikologie a autorského práva: Musical work and plagiarism in a scope of musicology and copyright*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, katedra muzikologie, 2014. ISBN 978-80-244-4283-9.

MAGNUS, Cristyn; MAGNUS, P. D.; UIDHIR, Christy Mag. Judging Covers. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(4), 361-370. DOI: 10.1111/jaac.12034. ISSN 00218529.

MOSSER, Kurt. „Cover Songs": Ambiguity, Multivalence, Polysemy. *Popular Musicology Online* [online]. 2008, (2). ISSN 1357-0951. Dostupné na www: < http://www.popular-musicology-online.com/>.

PLASKETES, George. *Play it Again: Cover Songs in Popular Music*. Burlington, VT: Ashgate, c2010. ISBN 9780754668091

RINGS, Michael. Doing It Their Way: Rock Covers, Genre, and Appreciation. *Journal of Aesthetics* [online]. 2013, **71**(1), 55-63. DOI: 10.1111/j.1540-6245.2012.01541.x. ISSN 00218529.

SOLIS, Gabriel. I Did It My Way: Rock and the Logic of Covers, *Popular Music and Society*. 2010, 33:3, 297-318, DOI: 10.1080/03007760903523351.

Internetové prameny

Česko–Slovenská Filmová Databáze. Dostupné na www: <https://www.csfd.cz/>.

Discogs. Dostupné na www: <http://www.discogs.com>.

Internet Movie Database: The Wizard of Oz (1939) [online]. Dostupné na www: < https://www.imdb.com/>.

Karaoketexty.cz. Dostupné na www: < https://www.karaoketexty.cz/>.

Second Hand Songs. Dostupné na www: <https://secondhandsongs.com/>.

The Wizard of Oz – The Movie. Dostupné na www: <http://www.thewizardofozmovie.com/movie.html>.

Youtube.com. Dostupné na www: <https://www.youtube.com/>.

SHRNUTÍ

Fenomén cover verze je typický pro okruh populární hudby minulosti i současnosti. Už od jeho vzniku v 50. letech 20. století sloužil jako jedna z možností šíření jak nových hudebních stylů, tak konkrétních písní mezi širokou spotřebitelskou základnu.

Základním principem tohoto jevu je interpretovo tzv. „přejímání“ nebo „coverování“ písní z repertoáru jiného autora/interpreta, následná větší či menší míra zásahu do složek charakterizujících zvolenou píseň (melodie, harmonie, text, žánr, interpretace) a zařazení této odvozené skladby do vlastního repertoáru, pomocí živé performance či vydání nahrávky na albu. Tento princip se může uplatňovat také na písně z autorské tvorby interpreta poté, co dospěl k možnému jinému vyznění původní skladby.

Na základě rozsahu jednotlivých změn v rámci stěžejních složek se cover verze dělí na několik typů: *imitační, interpretační, textové* a *referenční* a k nim přidružených podtypů. Klasifikace sloužící k popisu jednotlivých skupin cover verzí je možné použít jako výchozí pro výzkum v kontextu originality a autenticity. Sféra originality cover verze se odvíjí od rozsahu změn a celkového zpracování již existujícího hudebního materiálu především podle intence nového interpreta.

V ohledu autenticity je nutné obhájit potřebu cover verzí, a to převážně z hlediska inspirace autory/interprety jejichž písně nový interpret přepracovává. Toto stanovisko je podstatné pro pochopení cover verzí nejen jako komerčně orientovaný tah v prostředí populární hudby, ale také jako vývojové stadium většiny autorů/interpretů.

Příkladem zvoleným pro analýzu vývoje fenoménu cover verze v rozmezí od vzniku písně do současnosti je skladba *(Somewhere) Over the Rainbow* původně interpretovaná zpěvačkou Judy Garland ve filmovém muzikálu *Čaroděj ze země Oz*. Píseň, jež se stala vzorem pro několik set dalších interpretů prodělala mnohé změny ve všech sférách, jimiž je charakterizována.

SUMMARY

The cover version phenomenon is typical for sphere of the past and the present-day popular music. From its origin in 1950s it serves as one of possibilities of spreading new musical styles as well as songs to a wider range of popular music consumers.

The main principle of this phenomenon is performers "borrowing" and/or covering songs from another author's /performer's repertoire, consequent small or big changes in components characterizing the chosen song (melody, harmony, lyrics, genre, interpretation) and inclusion this derivative song into his own repertoire by making a live performance, or releasing recording of the song on an album. This principle can be also used in remaking of a song from interprets own repertoire, after founding another possible meaning of an original song.

Based on the range by concrete changes of crucial components are cover versions divided into several types: *imitative*, *interpretative*, *text-based* and *referential* and to them associated subcategories. The classification used for description of concrete groups of cover versions can be also used as default for research in context of originality and authenticity. The sphere of originality of cover version depends on the range of changes and total reworking of already existing musical material and most importantly by the intention of the new interpret.

Considering the authenticity, it is necessary to justify the need of cover versions, especially from perspective of the inspiration by authors/interprets whose songs the new interpret is remaking. This attitude is essential for understanding cover versions not only as commercial purpose in the popular music environment, but also as an evolutionary phase of authors/interprets majority.

As an example, chosen for cover versions development analysis since the song was released until present day is the song *(Somewhere) Over the Rainbow* originally interpreted by singer Judy Garland in movie musical *The Wizard of Oz*. Song which became a model for hundreds of different interprets went through many changes in all parts by which it is defined.

ZUSAMMENFASSUNG

Das Phänomen der Coverversionen ist typisch für die populäre Musik der Vergangenheit und Gegenwart. Seit seiner Entstehung in den 1950er Jahren hat es als eine der Möglichkeiten gedient, sowohl neue Musikstile als auch bestimmte Songs unter den Verbrauchern zu verbreiten.

Das Grundprinzip dieses Phänomens ist folgendermaßen zu interpretieren: CoverLieder aus dem Repertoire eines anderen Autors/Künstler, im Anschluss an eine mehr oder weniger stark von Änderungen des gewählten Songs mit den Komponenten. Mit der Aufnahme eines solchen Derivates charakterisieren die Künstler ihr eigenes Repertoire, durch eine Live-Performance oder Veröffentlichung eines Albums. Dieses Prinzip kann auch auf Songs aus dem Werk des Künstlers angewendet werden, nachdem eine mögliche andere Tonfolge des ursprünglichen Songs erreicht wurde.

Basierend auf dem Ausmaß der einzelnen Änderungen innerhalb der Kernkomponenten werden die Coverversionen in verschiedene Typen unterteilt: *Nachahmung, Interpretation, Text* und *Verweis* sowie damit verbundene Subtypen. Die Klassifikation zur Beschreibung einzelner Gruppen von Coverversionen kann als Ausgangspunkt für die Recherche im Kontext von Originalität und Authentizität dienen. Der Originalitätsbereich der Coverversion hängt vom Umfang und der Gesamtverarbeitung des bereits vorhandenen musikalischen Materials ab, hauptsächlich nach dem Willen des neuen Künstlers.

In Bezug auf die Authentizität ist es notwendig, die Bedeutunng von Coverversionen zu verteidigen, vor allem im Hinblick auf die Inspiration durch Autoren/Künstler, deren Songs der neue Interpreter überarbeitet. Diese Meinung ist wichtig, um Coverversionen nicht nur als kommerziell orientierte Bewegung in der Popmusikumgebung zu verstehen, sondern auch als Entwicklungsstufe für die meisten Autoren/Künstler.

Ein Beispiel, das ausgewählt wurde, um die Entwicklung des Phänomens der Coverversion vom Lied bis zur Gegenwart zu analysieren, ist Overwhere (Somewhere), das ursprünglich von Judy Garland in dem Film The Wizard of Oz interpretiert wurde. Das Lied, das zu einem Vorbild für mehrere hundert andere Interpreten geworden ist, hat in allen Bereichen, die es charakterisieren, viele Veränderungen erfahren.

PŘÍLOHA

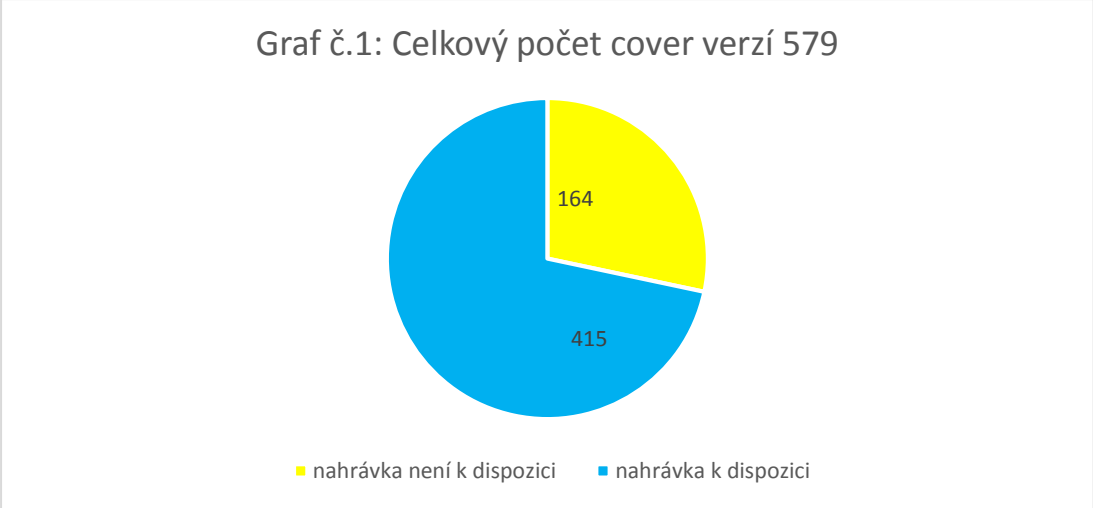
Graf č.1: Celkový počet cover verzí 579
164
415
nahrávka není k dispozici
nahrávka k dispozici

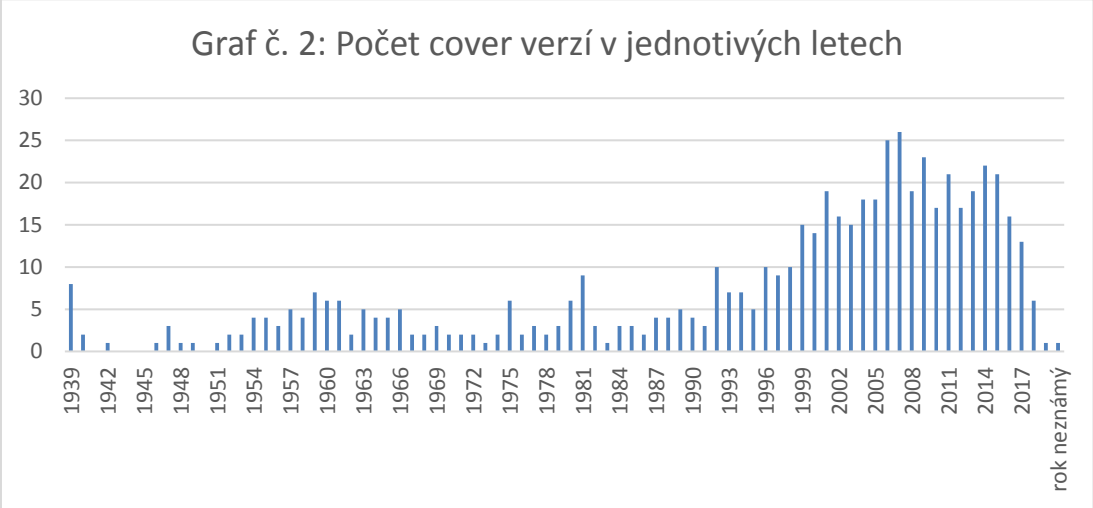
Graf č. 2: Počet cover verzí v jednotivých letech
30
25
20
15
10
5
0
1939
1942
1945
1948
1951
1954
1957
1960
1963
1966
1969
1972
1975
1978
1981
1984
1987
1990
1993
1996
1999
2002
2005
2008
2011
2014
2017
rok neznámý

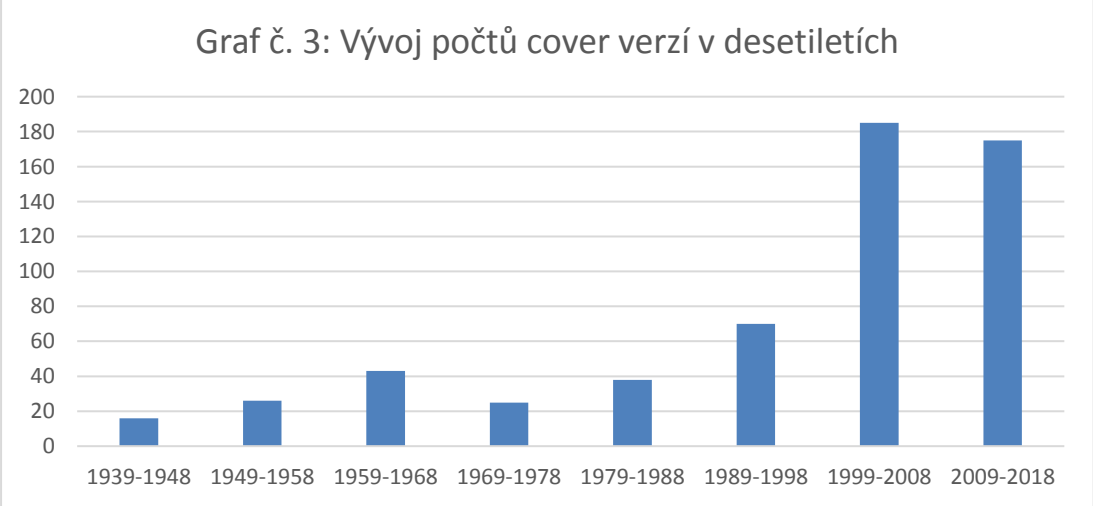
Graf č. 3: Vývoj počtů cover verzí v desetiletích
200
180
160
140
120
100
80
60
40
20
0
1939-1948
1949-1958
1959-1968
1969-1978
1979-1988
1989-1998
1999-2008
2009-2018

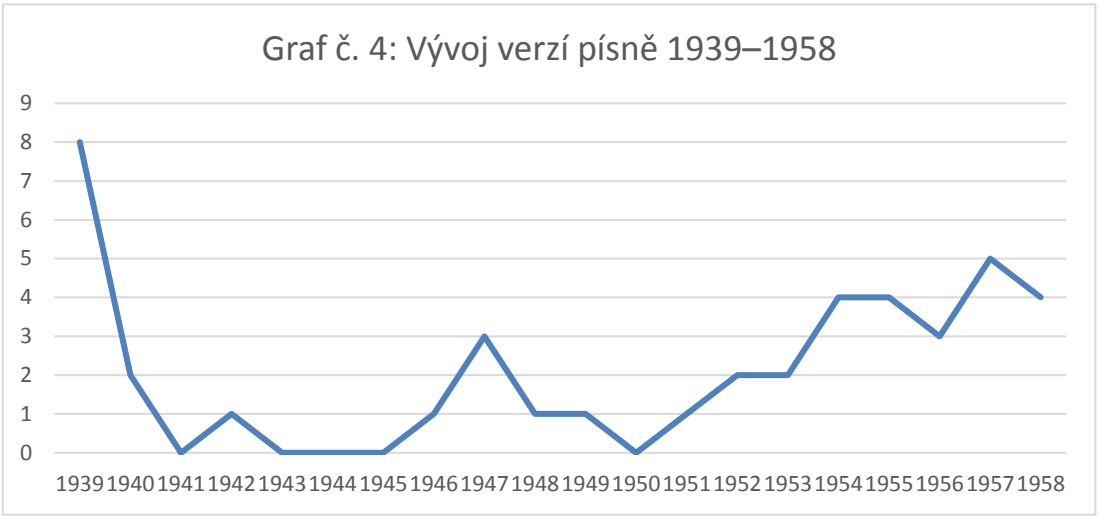
Graf č. 4: Vývoj verzí písně 1939–1958
9
8
7
6
5
4
3
2
1
0
1939 1940 1941 1942 1943 1944 1945 1946 1947 1948 1949 1950 1951 1952 1953 1954 1955 1956 1957 1958

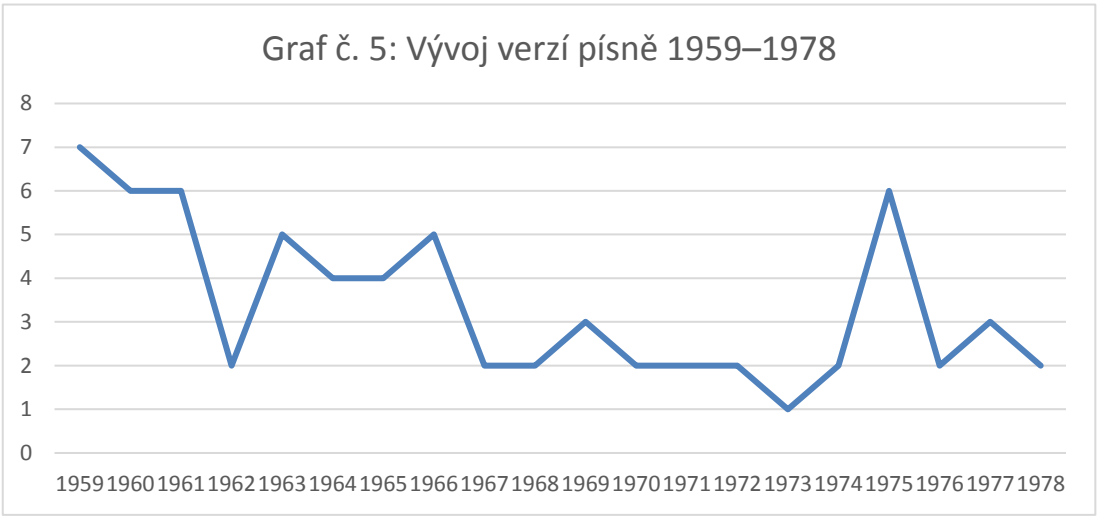
Graf č. 5: Vývoj verzí písně 1959–1978
8
7
6
5
4
3
2
1
0
1959 1960 1961 1962 1963 1964 1965 1966 1967 1968 1969 1970 1971 1972 1973 1974 1975 1976 1977 1978

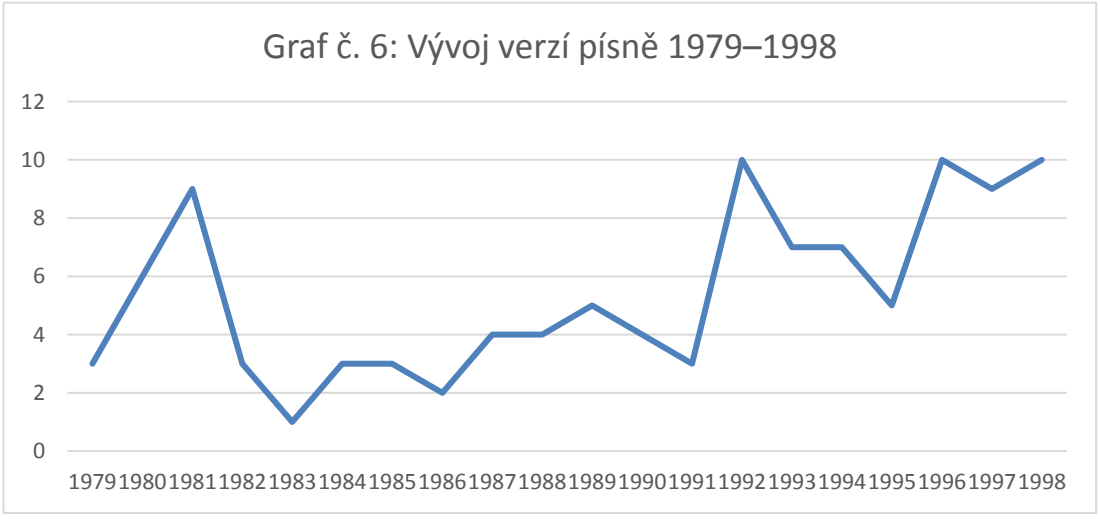
Graf č. 6: Vývoj verzí písně 1979–1998
12
10
8
6
4
2
0
1979 1980 1981 1982 1983 1984 1985 1986 1987 1988 1989 1990 1991 1992 1993 1994 1995 1996 1997 1998

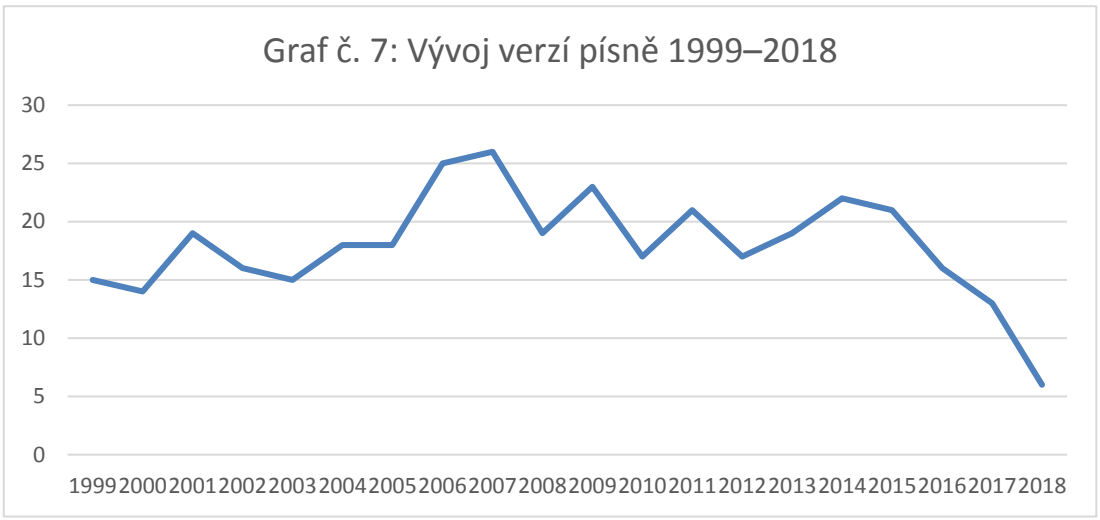
Graf č. 7: Vývoj verzí písně 1999–2018
30
25
20
15
10
5
0
1999 2000 2001 2002 2003 2004 2005 2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017 2018

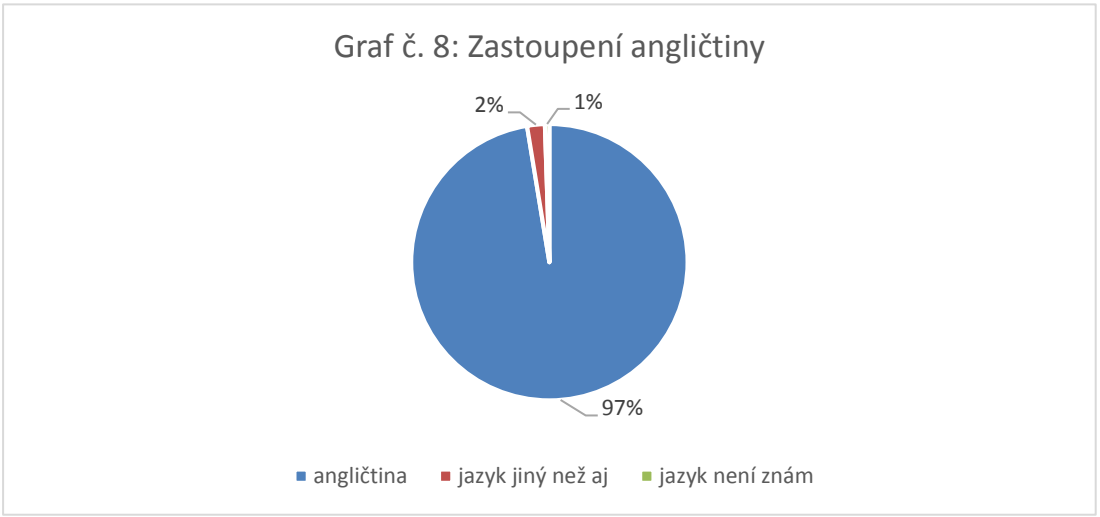
Graf č. 8: Zastoupení angličtiny
2%
1%
97%
angličtina
jazyk jiný než aj
jazyk není znám

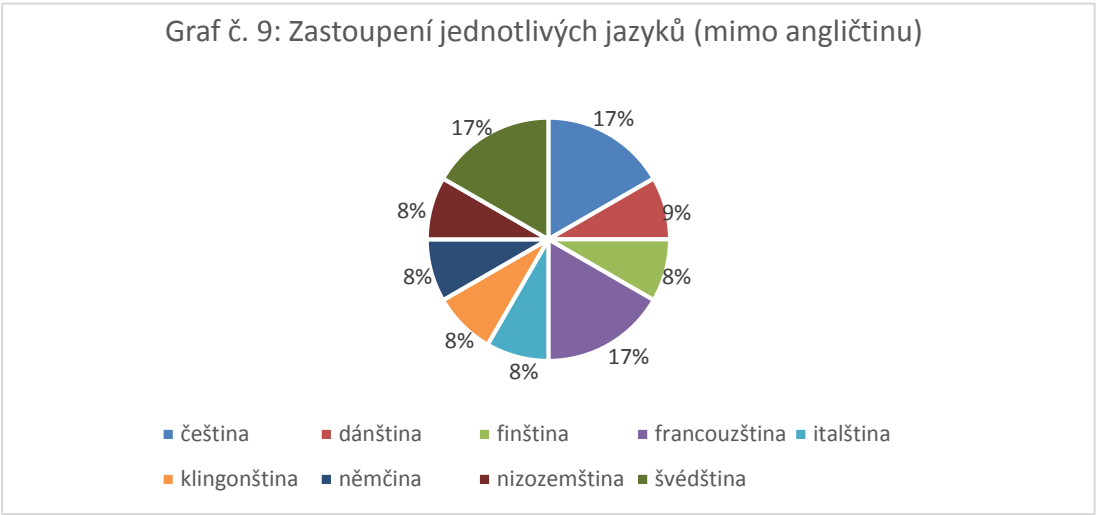
Graf č. 9: Zastoupení jednotlivých jazyků (mimo angličtinu)
17%
9%
8%
17%
8%
8%
8%
17%
8%
čeština
dánština
finština
francouzština
italština
klingonština
němčina
nizozemština
švédština

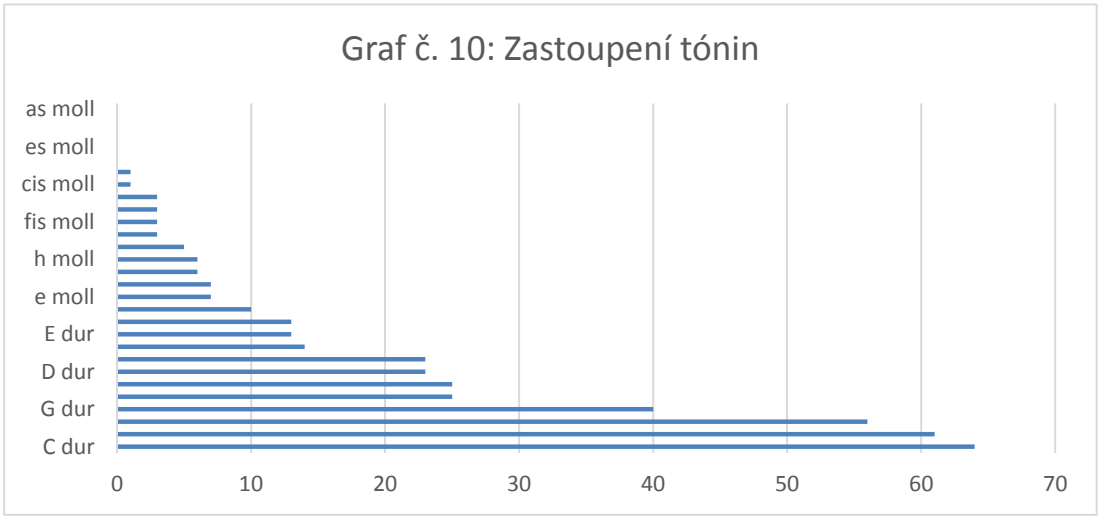
Graf č. 10: Zastoupení tónin
as moll
es moll
cis moll
fis moll
h moll
e moll
E dur
D dur
G dur
C dur
0
10
20
30
40
50
60
70

ANOTACE BAKÁLÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Jméno a příjmení autora: Karolína Šášková

Název instituce: Filozofická fakulta Univerzity Palackého, Katedra Muzikologie

Název diplomové práce: Výzkum populární hudby prostřednictvím fenoménu cover verze

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jan Blüml, Ph.D.

Počet znaků: 88 993

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 21

Klíčová slova: populární hudba, cover verze, interpretace, Over the Rainbow, výzkum populární hudby, stylově–žánrová transformace písně

Anotace diplomové práce:
Předmětem práce je výzkum populární hudby prostřednictvím fenoménu cover verze. Práce, jež si klade za cíl souhrnný náhled na problematiku tohoto jevu je rozdělena na dvě základní části. První část se zaměřuje na teoretický popis zkoumaného jevu, jeho stručnou historii, typologii a kontext originality a autenticity vůči autorské tvorbě hudebních interpretů. Druhá část se zabývá výzkumem fenoménu cover verze v návaznosti na píseň Over the Rainbow. Bádání je zaměřeno na vývoj a změnu jednotlivých složek charakteristických pro zkoumanou píseň.